

ROMÂNIA

272 NOIEMBRIE 2024

DUNĂREA DE JOS

CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI - CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS” GALAȚI

CENTENAR

© Gina Hagi - Moara de la Umbrărești Tg. Bujor

revista

DUNĂREA DE JOS

EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
PREȘEDINTE: *Costel FOTEA*

CENTRUL CULTURAL DUNĂREA DE JOS
MANAGER: *Vali Viorel SANDU*

REDAȚIA:
Redactor șef: *Florina Zaharia*
Redactori: Alina-Simona Dragomir, Laura Dumitrache,
Eduard Mihalcea, Costel Radu.

Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate. Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook: *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se regăsește pe site-ul instituției. Revista *Dunărea de Jos* este membru APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editorilor din România).

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Str. Domnească, nr. 61, cod: 800008, tel. 0236418400, fax. 415590,
e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583-0225

Revista poate fi procurată de la sediul redacției.
Aceasta poate fi citită integral și gratuit în arhiva sa:
https://www.ccdj.ro/editura_revista.html

Ziua Internațională a Patrimoniului Cultural Imaterial

Un omagiu adus Tradițiilor Satului Românesc prin „Ipostaze Etnografice”

Carmen SEREA

În fiecare an, pe 17 octombrie, sărbătorim Ziua Internațională a Patrimoniului Cultural Imaterial, un moment dedicat recunoașterii și promovării tradițiilor, meșteșugurilor și obiceiurilor care alcătuiesc moștenirea noastră culturală.

„Ipostaze Etnografice” este un concurs național de film etnografic și imagini-document, care își propune să ofere o fereastră deschisă spre lumea satului românesc de altădată. Prin intermediul fotografiilor și filmelor, acest proiect urmărește să surprindă și să readucă în atenția publicului tradițiile, obiceiurile și viața de zi cu zi a comunităților rurale din sudul Moldovei și din alte regiuni ale României.

În această zi specială, organizatorii și participanții la evenimentul „Ipostaze Etnografice” și-au îndreptat atenția către valorile și frumusețea satului românesc, punându-le în lumină printr-o expoziție de

fotografie și proiecții de filme etnografice.

Acest eveniment, ajuns la a XIV-a ediție, a avut loc în cadrul Salonului Artelor al Centrului Cultural „Dunărea de Jos”. A fost o oportunitate de a aduce împreună cadre didactice, elevi și iubitori de artă populară, toți uniți de dorința de a conserva și valorifica bogățiile culturale ale satului de altădată.

Evenimentul a avut un impact semnificativ asupra publicului prezent, oferindu-le o ocazie unică de a redescoperi frumusețea și autenticitatea satului românesc.

Comparând fotografiile și filmele cu realitatea de astăzi, participanții au avut ocazia să reflecteze asupra schimbărilor și continuității în cultura populară. Ziua Internațională a Patrimoniului Cultural Imaterial și evenimentul „Ipostaze Etnografice” ne-au reamintit importanța

CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
CENTRUL CULTURAL
"DUNĂREA DE JOS"

Ziua Internațională
a Patrimoniului Cultural Imaterial

IPOSTAZE
ETNOGRAFICE

Expoziție de imagini-document
și
vizionare de filme etnografice

16 octombrie 2024, ora 12.00
Salonul Artelor
Centrul Cultural "Dunărea de Jos" Galați

Suflet către Suflet!

păstrării și promovării tradițiilor care ne definesc identitatea culturală.

Prin imagini și filme etnografice, participanții au fost invitați să reflecteze asupra moștenirii noastre spirituale și asupra rolului pe care îl are fiecare generație în conservarea acesteia.

Într-o lume aflată în continuă schimbare, astfel de inițiative ne oferă șansa de a ne reconecta cu rădăcinile noastre, de a celebra frumusețea și autenticitatea satului românesc și de a încuraja tinerii să aprecieze și să valorifice bogăția culturală a trecutului.

Cicluri poetice esențializante

Octavian MIHALCEA

În debutul cărții de versuri a lui Mihai Pascaru, *Coșul zilnic (Limes, 2024)*, aflăm o inedită punere în discuție a relaționării dintre oameni și divinitate, problematica transcendenței având implicații pe calea spre obținerea adevărului. Primordialitatea celor interioare conduce la formulări poetice esențializante. Sunt puse în discuție anumite elemente ce țin de fundamental (Pomul Vieții, Pomul Cunoașterii, Grădina Raiului ș.a.), incursiuni pline de râvnă într-un tipar spiritual apropiat evanescenței. Toate cele care aparțin boltei înstelate prezintă interes pentru poet: *Ne-am născut cu ochii la stele/ și creștem cu capul în pământ;/ numai după marea răsucire/ vom fi cu capul sus/ și cu ochii la stele din nou,/ le vom fi umbră, vom fi ecou. (Marea Răsucire)*. Este pomovată citirea responsabilă a textelor sacre. Lirismul va accentua funcția Tainei, a credinței nepoluate de mundaneitate.

Totul pentru purificare, pentru regăsirea Triunghiului izbăvitor. În următorul ciclu poetic al volumului, celelalte regnuri care ne înconjoară sunt transfigurate ingenios. Pornim de la particularități și ajungem la concluzionări adeseori surprinzătoare: *Dacă vedem cimpanzeii/*

și înclinația lor spre canibalism/ nu-i o vedere-n trecut,/ e o secvență de viitor.// Cândva, mai aproape/ de vremea de-apoi,/ nu noi vom fi rude cu cimpanzeii/ ci ei vor fi rude cu noi. (Cimpanzeii). În poeziile lui Mihai Pascaru, extrem de concentrate, unele sintagme se pretează la generoase extensiuni ideatice. Profunzimea acvatică va fascina mereu: *Dacă Dumnezeu/ poate fi localizat undeva,/ ca energie sau duh,/ locul acela e fundul oceanului/ cu o densitate de miracole/ de milioane de ori mai mare/ decât un văzduh. (Oceanul)*. Propensiunea către adâncuri se arată a fi irepresibilă. Mai departe, asistăm la spectaculoasa defilare a unor celebre personaje istorice, situați ce au redimensionat lumea, în cheie apoteotică.

Pe de altă parte, toate aceste rememorări apropie dureroasa realitate a lui „ce e val ca valul trece”. Este vorba despre secvențe cu adâncă rezonanță, detalii dintr-un eclectic tablou global. Drept exemplificare, o dureroasă comprimare de peste mări: *La început au fost creatorii/ giganților de piatră,/ numai ei,/ apoi au venit de niciunde/ oamenii cu civilizația-n teacă,/ vânzătorii de iluzii și sclavi,/ jefuitorii de mituri și tăbăcarii/ de femei.//*

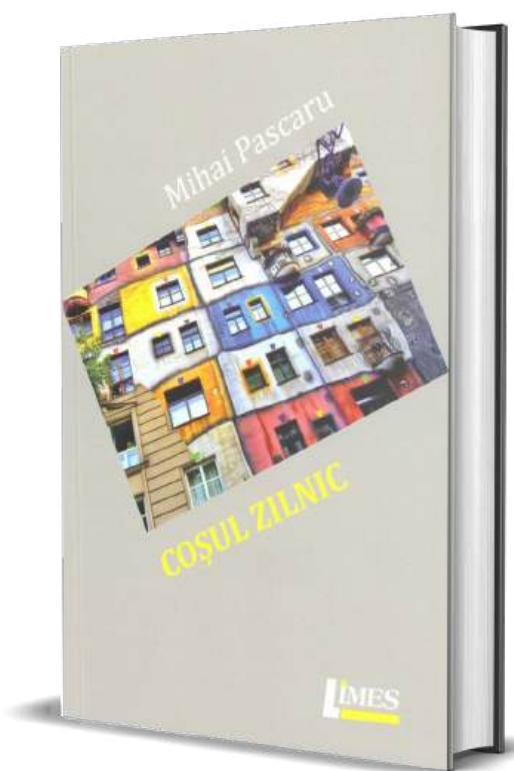
*Le-au dat mai întâi sifilis, varicelă,/ tebece,
mai apoi,/ până au rămas doar giganții/
să ducă povara poveștii spre noi. (Insula
Paștelui).*

Inechitățile vieții sunt vizibile mai mult ca niciodată. Mihai Pascaru ne reamintește că teroarea timpului s-a manifestat întotdeauna. Ciclul liric ce dă titlul volumului, *Coșul zilnic*, etalează abordări ale cotidianului, cu stări variate, cu metafore nu de puține ori ilustrând înstrăinarea. Pentru că, *Dacă deschidem bine ochii,/ vedem mai limpede lumea/ cu zbulciumul ei și cu spume.// Dacă îi ținem strânși,/ ne vedem mai bine/ pe noi înșine.// Cu ochii mijiți doar puțin,/ se vede mai clar/ trecerea noastră prin lume. (Priviri).*

Oglindirile dramatice se succed în poezia lui Mihai Pascaru, încercări pe parcursul unei istorii încărcate de pasaje problematice. Despre entropia valorilor poetul vorbește din ce în ce mai des. Umbra derizoriului tinde să acopere totul, uneori privită cu asumată ironie. Aproape la fiecare pagină a cărții lui Mihai Pascaru simțim acuitatea simbolurilor, filigranări ideatice orientate spre salutara ieșire din cerc. Starea conflictuală e regăsită în fiecare dintre noi, condiție a contemporaneității. Parcurgem diverse înlăcrimări și pătimiri, printre pericole evidente, printre pericole oculte.

Vibrația inimii trebuie să internalizeze și aceste suplicii. *Colindele pe dos* ilustrează cele ce se petrec, structura lor în răspăr. Curând, tot acest joc ar putea deveni inflamabil. Întreg discursul poetic alui Mihai Pascaru are vădite accente moralizatoare.

Negativitatea este parte integrantă din stările de fapt pe care le parcurgem: *De-a lungul și de-a latul lumii/ stau gânduri negre curmeziș:/ stau și pândesc ofrandele*

luminii/ precum o vulpe-n stufăriș.// De-a lungul și de-a latul lumii/ pășim pe ape pe furiș. (Coordonate). Vizonarismul poetic va fi binevenit în prezentele condiții. Libertatea imaginației ia forme ingenioase, cu valoarea pulsionilor substanțiale. Tensiunile lumii noastre sunt recognoscibile în multe poezii ale lui Mihai Pascaru: *Clipe grele sub umbrele/ de confuzie și mită,/ păsări care duc sub aripi,/ peste ape, dinamită.// Clipe grele, parcelate,/ și noroade sub parcele. (Clipe grele).* Cei care generează inechități vor fi întotdeauna flagelați liric. Modalitatea prin care omenirea asumă rănile conduce spre accentuată enigmă. Poetul Mihai Pascaru lasă impresia că este la curent cu toate cele petrecute împrejurul nostru, ațintindu-și ochiul vigilent asupra variatelor nedreptăți. Una dintre posibilele concluzii: *Oare în câte alte limbi/ cuvântul "urât" derivă/ atât de evident din "ură"?// Ura care urâtește omul. (Ura și urâtul).*

Enciclopedia Română

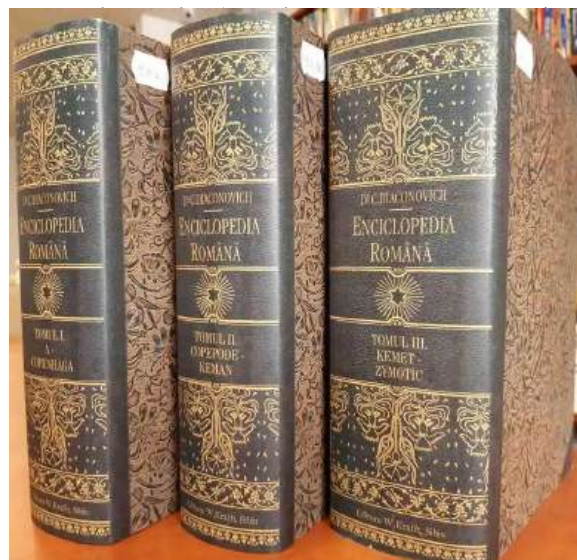
Un inventar complet al avuțiilor și forțelor naționale

Gheorghe FELEA

Enciclopediile, deși nu au o istorie prea îndelungată, au fost precedate de preocupări pentru colectarea, clasificarea și diseminarea cunoștințelor. Treptat, cunoașterea începe să înglobeze, pe lângă științele speculative, și pe cele tehnice. În fața unei creșteri exponențiale a volumului cunoștințelor, spiritele moderne, precum Gottfried Wilhelm von Leibniz, visau fie la un limbaj exact și universal, fie aspirau să elaboreze un repertoriu complet al lumii vii.

„Secolul Luminilor”, caracterizat prin avânt științific, generator al unei gândiri noi, dominată de optimism și încredere în rațiunea umană, se spera a fi uvertura unei ere a abundenței, a inteligenței și a prosperității. În epocă, Europa savanților - de la Montesquieu și Voltaire la d’Alembert și Diderot - lansează conceptul de enciclopedism, iar dicționarele, tratatele, monografiile, enciclopediile devin *testimonium* pentru maturitatea culturilor, căi ale economisirii parcursului spiritual la nivel societal.

Epoca iluministă a fost anticipată de apariția în secolul al XVII-lea a primei enciclopedii, a lui J. H. Alsted -

drept reper pentru enciclopediile care i-au urmat, elaborate de J. A. Comenius, G. Leibniz, D. Diderot și Jean Le Rond d’Alembert. Lucrările lui Fontenelle, *Entretiens sur la pluralite des mondes* (1686) și P. Bayle, *Dictionnaire historique et critique* (1697), instrumentau gândirea bazată pe fapte și experiență, stimulau curiozitatea epistemică.

Secolul al XVIII-lea consacră spiritul enciclopedic, iar mișcarea intelectuală a enciclopediștilor iluminiști aspira la

editarea de dicționare și lucrări de sinteză. Enciclopedia lui D. Diderot și d'Alembert, *Encyclopedie ou Dictionnaire raisonne des sciences, des arts et des metiers* (17 volume, suplimentate de 11 volume de planșe, 1751-1772) a fost prima lucrare modernă de proporții care a consacrat conceptul enciclopediei și a servit ulterior drept model pentru tot ce a urmat în domeniu. În aceeași perioadă, se editează lexiconul inițiat de J. H. Zedler (*Grosses vollstendiges Universallexikon aller Wissenschaften und Künste*, 68 vol., 1732-1754), *L'Esprit des lois* de Montesquieu (31 vol.), *L'Histoire naturelle* de Buffon (36 vol.), *Essai sur les origines des connaissances humaines* de Condillac, *Dictionnaire philosophique* de Voltaire (614 articole) etc. În secolul al XIX-lea, *Encyclopedia britannica* (30 vol.) și *Allgemeine Encyclopädie der Wissenschaften und Künste* a lui Ersch și Gruber (167 volume) completează panopia cu trofee a creației enciclopedice, suprema realizare din domeniul cunoașterii.

În spațiul românesc, enciclopedismul are precursori încă din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, pe Nicolae Milescu Spătarul și Stolnicul Constantin Cantacuzino, exponenți de frunte ai umanismului românesc, pe Dimitrie Cantemir, domnitor erudit, „filosof între regi, dar și rege între filosofi”, cum se specifica, în 1714, în *Diploma* atribuită de Academia din Berlin (Societatea Branderburgică a Științelor). Acest *Lorenzo de Medici al nostru*, cum inspirat îl gratula George Călinescu, scrie între anii 1715 – 1716, în limba latină, opera sa științifică fundamentală *Descrierea stării antice și prezente a Moldovei (Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae)*. «Dintre toate scrierile lui D.Cantemir (ea este) aceea care rămîne valabilă pentru informația științifică, ca un reper în

istoria culturii, fiind **prima enciclopedie moldovenească...**» (P.Panaitescu, 1958).

În pofida faptului că enciclopediile pun la dispoziția celor interesați utile instrumente ale cunoașterii, din păcate, noi, românii, aparținem unei culturi cu cele mai puține enciclopedii și dicționare. Aceasta, în pofida faptului că Vasile Pârvan afirma că: „Supremul scop al luptei noastre e spiritualitatea vieții marelui organism social-politic și cultural creator, care e Națiunea.” Răspunzând acestui imperativ, personalități de seamă ale culturii naționale au elaborat enciclopedii de referință, începând cu ardeleanul Petru Maior (coautor al *Lexiconului de la Buda*, 1825, care însuma peste 10 000 de lexeme, în regim poliglot); bănățeanul Corneliu Diaconovich (aceasta era grafia numelui utilizată în sursele contemporane!), (care a coordonat *Enciclopedia Română*, 3 vol., Sibiu, 1898, 1900, 1904), urmați de muntenii George Ioan Lahovari, Constantin I. C. Brătianu și Grigore Tocilescu, coordonatorii celor cinci volume din *Marele Dicționar Geografic al României*, București, 1898-1902; iar două decenii mai târziu, Ion-Aurel Candrea și Gheorghe Adamescu au publicat, între anii 1926 și 1931, în două volume masive, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, seria culminând cu eminentul academician Dimitrie Gusti, care a coordonat *Enciclopedia României*, între 1938-1942. După a doua conflagrație mondială, Athanase Joja și Dumitru Macrea au supervizat redactarea și publicarea, în răstimpul 1962-1966, a patru impunătoare tomuri intitulate *Dicționar enciclopedic român*, enumerarea limitându-se doar la piscurile genului. Ca beneficiari ai acestor realizări remarcabile, în 2024 ar fi trebuit să marcăm două aniversări importante din istoria enciclopedismului românesc:

împlinirea a 165 de ani de la nașterea *Un(ui) enciclopedist român aproape uitat(!): Dr. Corneliu Diaconovici*, (cum realist se intitulează o lucrare apărută la Reșița, în 1998) și apariția, acum 120 de ani, a volumului III (ultimul) din *Enciclopedia Română*, **prima enciclopedie românească**, superbă bijuterie spirituală a tezaurului cultural național. Dar, așa cum se exprima A. Pleșu, noi, fiind un neam cu vocația risipirii și având un acut sentiment al ingraturității, nu am organizat cum se cade, prin manifestări adecvate, cele două aniversări. De aceea, articolul de față asipă să reamintească faptul că **prima enciclopedie română** a văzut lumina tiparului la Sibiu. Coordonarea redactării și a editării *Enciclopediei* în trei volume (1898, 1900, 1904), inițiată sub auspiciile Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA), i-a revenit lui **Corneliu Diaconovici**.

Întrucât rezistența românilor împotriva dualismului, pe lângă exprimările în plan politic (Pronunciamentul, Memorandumul, lupta parlamentară etc.), s-a manifestat mai ales prin intermediul instituțiilor culturale, prin asociaționalism, emanciparea națională din secolul al XIX-lea se cantonează, ca în tot spațiul Europei Centrale și de Sud-Est, în cultură, ca element decisiv al procesului de solidarizare națională. Componenta culturală, reprezentată printre altele și de asociațiile regionale înființate înainte de semnarea *Ausgleich*-ului din 1867 (ASTRA - 1861, Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina - 1862, Asociația națională arădeană pentru cultura poporului român - 1863 etc.) a avut o contribuție importantă în procesul de afirmare a identității naționale și, indirect, chiar în sfera militantismului politic. Datorită caracterului lor regional, ele

au dinamizat activitatea culturală pe o arie geografică largă, coagulând elita intelectuală răspândită, mai ales, în centrele urbane dar, în același timp, au favorizat și accesul comunităților sătești la actul de cultură. Astra și-a creat după 1869 despărțăminte în aproape toată Transilvania iar crearea acestora a favorizat și a amplificat dialogul cultură-societate, aducând pe scena vieții publice și comunitatea sătească, chiar dacă aceasta s-a realizat uneori prin intermediul elitei locale (învățători, preoți, notari). ASTRA i-a adus pe români pe terenul vieții publice, implicându-i în viața comunității naționale, care, ea însăși, a ieșit din situația de marginalizare a istoriei, în care fusese menținută de secole.

Statuetele ASTRA precizau ca scop al acestui for cultural: „Înaintarea literaturii române și cultura poporului român în deosebitele ramuri prin studii, elaborare și editare de opuri, prin premii și stipendii pentru diferitele specialități de știință și arte și alte asemenea.” Concret, „alte asemenea” erau formulate de Barițiu în *Propunerile-program ale ASTREI* astfel:

- studiul limbii;
- studiul istoriei românilor și al tuturor științelor;
- încurajarea meseriilor;
- întemeierea de muzee, de teatre și de „școale populare”;
- publicarea de „cărți școlare”;
- stimularea cercetării etnografice;
- studierea „stării agriculturii la românii transilvăneni”;
- studierea hranei și a locuințelor, a plantelor medicinale, a „artei zugrăvelii”;
- strângerea de fonduri pentru acțiuni culturale, acordarea de burse universitare.

Așa cum inspirat se exprima titanul Nicolae Iorga în 1905: „De la început,

Asociațiunea a fost și a lui Șaguna și a lui Șuluțiu și a sibienilor și a blăjenilor, și a uniților și a neuniților. Și aceasta alcătuiește însușirea ei de căpetenie și cea mai scumpă... Unde desbină legea, unește cartea, lumina.” Un alt profet al naționalismului transilvan, Andrei Șaguna, referindu-se la Asociațiune, **care a valorat cât o Academie**, afirma că: „Nu vor trece zeci de ani și națiunea română va fi regenerată și întinerită, în puterile sale intelectuale, industriale și materiale, pentru că națiunea este setoasă după cultură și luminare, iar membrii acestei Asociațiuni nu vor cruța nici un sacrificiu ce ar condiționa un viitoriu mai fericit și propășirea națională.” „Enciclopedia română” trebuia generată prin „conlucrarea reprezentanților literari ai tuturor țărilor și ținuturilor locuite de români”. Enciclopedia a apărut la Sibiu, în trei volume, sub îndrumarea lui Cornel Diaconovici, primul secretar al asociației, între anii 1898 și 1904. Aceasta cuprindea circa 40.000 de articole din cele mai diferite domenii ale științei, literaturii și artelor și era considerată „un inventar cât mai complet al avuțiilor și forțelor noastre naționale”.

Enciclopedia a îndeplinit multă vreme o dublă funcție în istoria poporului român: cea de difuzare a cunoștințelor științifice și cea de simbol al unității pe plan cultural-științific. Enciclopedia Română a fost opera care i-a adus celebritatea lui Corneliu Diaconovici, fiind lucrarea cea mai trainică, mai de valoare și mai cunoscută publicului larg.

Exprimăm întreaga grație pentru faptul că în anul 2015, cu ocazia împlinirii a 111 ani de la apariția acestui monument al culturii poporului român, Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu a reeditat, într-o ediție anastatică, cele trei volume ale Enciclopediei Române (1898, 1900, 1904). Cu aceeași ocazie a fost lansat

un volum complementar Enciclopediei, „Corespondența Biroului Redacțional de la Sibiu cu colaboratorii, volumul 1: 1895-1896”, îngrijit de Vasile Ciobanu și Alexiu Tatu care prezintă corespondența purtată de Biroul redacțional de la Sibiu cu colaboratorii între anii 1895-1896. Sunt valorificate cronologic peste 570 de scrisori, telegrame, cărți poștale, cărți de vizită, articole de presă, invitații, declarații, aflate în Fondul Corespondența Enciclopediei Române, păstrat la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale ale României.

Un monument de memorie românească, o racordare la realismul istoric atât de afectat de demitologizările istoriografiei moderne. Alexiu Tatu, un discret memorialist al gândirii românești arhivate, propune o lucrare prin care înțelegem în ce mod mirenismul culturii române se deosebește de laica structură a gândirii culturale europene, fără ca prin aceasta să piardă ceva din europenismul său. Din această perspectivă, Enciclopedia este percepută ca o sinteză a spiritualității române, un Templu de onestitate culturală de 37.622 de articole, adică 200 de coli de tipar a 32 de coloane fiecare coală, rezultând 6.400 de coloane a câte 70 de șiruri. Este prima ieșire în structură enciclopedică a românilor într-o Europă ce-și redefinea cultura.

După apariția primului volum din ediția de documente „Corespondența Biroului redacțional de la Sibiu cu colaboratorii”, au apărut alte două volume – vol. II., pentru intervalul 1897- 1898 și vol. III, dedicat perioadei 1899-1908, ediția de documente, transcrisă, glosată și adnotată tot de către Alexiu Tatu. Noile volume cuprind corespondența arhivată din 858 de circulare, rapoarte, scrisori, cărți poștale etc., având ca destinatari pe membrii Biroului redacțional al primei Enciclopedii românești. Acest

volum valorifică documente din Fondul ASTRA, Corespondența Enciclopediei Române, păstrat la Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale ale României și încheie parțial prezentarea odiseei efortului de redactare a Enciclopediei.

De ce sunt importante astfel de volume? Ele definesc foarte bine atmosfera, efortul, dinamica unor astfel de întreprinderi culturale cum a fost (și este) Enciclopedia Română publicată sub egida ASTRA. Ne dovedesc cultura muncii și spiritul proteic al genezei unor astfel de capodopere, într-o vreme în care editarea și publicarea erau cu adevărat construcții de mare anvergură. Cred că, în fapt, cu această Enciclopedie Română, ASTRA s-a dovedit o realitate europeană cu mult înainte de gândirea europenismului ca mișcare geopolitică.

Biroul de redacție al **Enciclopediei populare** avea ca membri pe: dr. Ilie Beu, Ilie Moga, Ioan Popovici și Nicolae Togan, avându-l în frunte pe Corneliu Diaconovici. Personalități remarcabile au colaborat la Enciclopedie, între care amintim pe Grigore Antipa – directorul Muzeului de Istorie Naturală din București, Titu Maiorescu, A. D. Xenopol, D. C. Olănescu, Ion G. Sbiera, Ludovic Marazec, membri ai Academiei Române, Iacob Felix, Victor Babeș, Anghel Saligny, întemeietori de școală românească în domeniile lor de activitate; profesorii universitari Nicolae Leon, Mihail Vlădescu, Vasile C. Buțureanu, Ovid Densușianu, Dimitrie Onciul, Dumitru Evolceanu, T. T. Burada, Nicolae Manolescu, Titus Cerne, dar și alte personalități ale vieții științifice europene ca Gustav Weigand, Jan Urban Jarník, Hertwik Jarník, Alphons Tuor sau străini stabiliți în România ca Léo Bachelin, Gustav Augustini, Carol Auner și Attilio Galucci.

Menționăm și faptul că am identificat doar două femei care au contribuit la elaborarea Enciclopediei, prima fiind Maria Băiulescu, invitată să colaboreze cu materiale pe teme de etnografie. Ea a descris pentru prima oară portul românesc din Șcheii Brașovului.

De altfel, diversitatea colaboratorilor, originari din toate provinciile românești și din unele țări străine și specializați în cele mai variate domenii ale cunoașterii umane (savanți, scriitori, clerici, militari, cadre didactice, medici, diplomați etc.), a fost o premieră absolută pentru cultura română.

Dintre colaboratorii sibieni ai Enciclopediei enumerăm pe: Andrei Bârseanu, președinte al Asociațiunii ASTRA, mitropolitul Miron Cristea cu contribuții în domeniul *Istoriei bisericesti*, medicul Ilie Beu cu numeroase articole pe teme medicale, Vasile Bologa, scriitorul și funcționarul de bancă Ermil Borcea (care, sub pseudonimul Haralamb Călămar, a editat calendarul umoristic *Poznașul* și revista *Bobârnaci ș. a.*) a contribuit la Enciclopedie cu articole referitoare la *asigurări*, avocatul și directorul Băncii *Albina* Partenie Cosma – cu articole referitoare la *presa românească*, Atanasie Marienescu cu articole referitoare la *mitologie și basme*, învățătorul Ilie Moga – cu articole referitoare la *istoria bibliotecilor* și fratele lui – Vasile Moga, arhitect, cu articole de arhitectură, funcționarul de bancă Constantin Pop, a contribuit cu articole referitoare la *biografii*, Iulian Popescu, funcționar de bancă la Sibiu, cu articole de *finanțe*, Ioan Popovici, preot și profesor la Școala civilă de fete a ASTREI, cu articole referitoare la *geografia universală*, arhimandritul Ilarion Pușcariu cu articole referitoare la *Istoria Bisericii ortodoxe*, Ioan Cavaler de Pușcariu cu articole de *istorie*, Dominic Rațiu, funcționar de bancă la Sibiu,

cu articole referitoare la *școli comerciale*, Dr. Ioan Rațiu (1828-1902), cu articole despre *literatura maghiară*, rectorul Academiei Teologice de la Sibiu, Eusebiu Roșca, cu articole *de istorie a Bisericii*, secretarul mitropolitan al Arhidiecezei de Sibiu, Leontin Simonescu, cu subiecte privind *ASTRA*, profesorul și publicistul Ioan Stroia, cu articole de filosofie, pedagogul Petru Șpan, cu articole despre *Biserica ortodoxă*, juristul, scriitorul și președinte al ASTREI Iosif Sterca Șuluțiu, cu articole de *istorie și vânat*, inginerul On. Tilea cu articole referitoare la comasări, protopopolul Nicolae Togan (1849-1935) cu articole teologice și istorice. Profesoara Eugenia Trif, cea de-a doua femeie identificată ca autoare, are articole referitoare la economia casnică, în tomul I, funcționarul de bancă Ioan Vătășianu scrie despre finanțe, consilierul mitropolitan Matei Voileanu, are articole referitoare la *Africa*, scriitorul Oskar Wittstock scrie despre sași.

În ședința Comitetului Asociațiunii, desfășurată în 23 noiembrie 1895, Corneliu Diaconovici informa, și se arăta optimist, asupra stadiului la care au ajuns lucrările de pregătire pentru editarea *Enciclopediei Române*; în final, se constata că „la începutul anului viitor se va putea începe tipărirea primului fascicol.” Primul fascicol al *Enciclopediei Române* a apărut în august 1896, iar lucrarea monumentală se încheie în martie 1904. Este demn de relevat faptul că, în *Enciclopedia Română* redactorul acestei prestigioase publicații cultural-științifice și istorice, pe lângă titlurile articolelor de interes special românesc, în care a cuprins istoria și geografia românilor din diferite țări, bisericile și așezămintele lor, instituțiile lor sociale și de drept, terminologia populară în diferitele ocupațiuni etc., nu a neglijat să includă date esențiale despre popoarele conlocuitoare din Transilvania, despre sași,

unguri și secui, cu care românii au conviețuit de secole și au avut legături permanente, care s-au răsfrânt în toate domeniile vieții social-economice și cultural-științifice transilvănene.

Prima enciclopedie română a văzut, așadar, lumina tiparului la **Sibiu**. Informația din cele trei volume este repartizată astfel: Tomul I. A - Copenhaga (Cuprinde 10401 articole cu 9 harte, planuri și adnexe și 111 ilustrațiuni în text). Sibiu, 1898. Editura și Tiparul lui W. Kraft (7 file nenumerate + 936 p. numerotate) (dimensiune pagină: p. 25 x 16 cm; dimensiune text: 22 x 12,5 cm). Tomul II. Copepode - Keman (Cuprinde 8402 articole cu o hartă, 2 adnexe și 20 ilustrațiuni în text). Sibiu, 1900. Editura și Tiparul lui W. Kraft (4 file nenumerate + 947 p. numerotate) (dimensiune pagină: p. 25 x 16 cm; dimensiune text: 22 x 12,5 cm). Tomul III. Kemet - Zymotic (Cuprinde 18819 articole cu 2 harte, 2 adnexe și 16 ilustrațiuni în text.) Sibiu, 1904. Editura și Tiparul lui W. Kraft (3 file nenumerate + 1276 p. numerotate) (dimensiune pagină: p. 25 x 16 cm; dimensiune text: 22 x 12,5 cm). *Enciclopedia* reprezintă o reuniune a tezaurului românesc și universal, devenind, în scurt timp, un valoros instrument de cunoaștere pentru cât mai multă lume. Cele trei volume ale *Enciclopediei Române*, apărute la Editura W. Kraft din Sibiu, iar hărțile geografice la „Stabilimentul grafic Brockhaus din Lipsca”, au în total 37.662 de articole.

Enciclopedia Română a fost prima enciclopedie autentică elaborată și publicată în limba română, având drept idee călăuzitoare, după cum preciza Cornel Diaconovici în *Prefața* primului volum, intenția de „a deschide o nouă și bogată resursă pentru înavuțirea culturii

și întărirea cunoștinței noastre naționale”. La finalizarea Enciclopediei Cornel Diaconovici constata că: „Enciclopedia Română este fără îndoială cea mai vastă și mai complicată dintre toate publicațiile apărute până azi în limba română“. În semn de recunoaștere a meritelor lui Cornel Diaconovici pentru editarea acestei premiere în lexicologia românească, *Enciclopedia Română* a fost distinsă cu *Medalia de Aur* la *Expoziția științifică de la București* din 1903. Finalmente, merită menționat și faptul că această imensă și binevenită lucrare a fost premiată și de Academia Română, iar Corneliu Diaconovici, la propunerea lui Titu Maiorescu, ministru al Instrucțiunii Publice în acea perioadă, a fost distins cu medalia „Benemerenti”, clasa I-a.

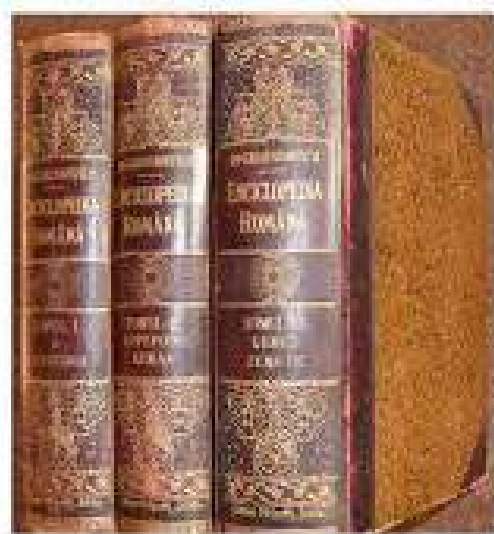
În raportul final prezentat la încheierea lucrărilor la *Enciclopedia Română*, în martie 1904, se menționează că cele trei volume oferă informații referitoare la „istoria și geografia românilor din diferitele țări, bisericile și așezămintele lor, instituțiile lor speciale și de drept, terminologia populară a diferitelor ocupații, pe lângă numărul mare de scriitori, inventariază reviste, ziare, curente etc., toate fiind însoțite de un bogat material ilustrativ”. Concepută ca operă de sinteză a valorilor culturale și științifice ale neamului, *Enciclopedia Română* a fost, la acea dată, prima apariție editorială de acest gen din sud-estul Europei și a patra din lume.

Toate operele enciclopedice elaborate după publicarea Enciclopediei ASTRA au avut-o ca sursă de inspirație și informație, mai ales referitor la biografiile oamenilor vremii și datele referitoare la evenimentele din acea perioadă. Prima *Enciclopedie Română* - sinteză a spiritualității românești -

reprezintă: un unicat în peisajul cultural românesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea; a izvorât din conștiința necesității unor mijloace de răspândire a cunoștințelor folositoare în rândul românilor de pretutindeni; coordonatorul *Enciclopediei*, Corneliu Diaconovici, a avut un rol covârșitor în coagularea energiilor creatoare pentru elaborarea și tipărirea la Sibiu a Enciclopediei.

Enciclopedia Română a fost rodul activității intelectualilor români din toate teritoriile locuite de români și a devenit cea mai bogată sursă de cunoștințe științifice pentru categorii largi de populație, constituind maximum pentru sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea (cele 37 622 de articole vorbesc de la sine despre acest lucru);

Enciclopedia Română, ca rod al seriozității și competenței unei generații, se constituie într-un veritabil monument al culturii române, un model de teaurizare a cunoașterii, un instrument elevat și erudit de informare și o carte de învățătură a națiunii române.

Eminescu în vizorul „puterilor”

George LATEȘ

O postare recentă pe YouTube a încercat să speculeze, evident jurnalistic, nu și documentar, un episod din viața lui Mihai Eminescu, procesul în care a fost târât de Dimitrie Petrino, cel care i-a urmat în scaunul directorial de la Biblioteca Universității ieșene și care, din proprie inițiativă sau la îndemnul unor oficialități centrale sau locale, a reclamat la parchetul vremii înstrăinarea unor piese de mobilier și lipsa unor volume din fondul haotic al bibliotecii. Insinuarea acestuia era că poetul, trecut în postul de revizor școlar, și le-ar fi însușit sau nu le-a gestionat corect. Lipsa unui inventar la predarea-primirea valorilor i-a facilitat acestuia acuza de lipsă în gestiune, deși nici el nu o preluase cu inventar de la Eminescu, precum nici acesta nu procedase similar cu Samson Bodnărescu pe care poetul l-a urmat la direcția bibliotecii. În instanță, acuza s-a dovedit nefondată, iar poetul, acum revizor școlar peste județele Iași și Vaslui, a fost achitat. Asupra detaliilor procesului vom reveni la momentul potrivit cu probe și argumente de alt tip decât cele invocate de autorul postării.

Întâlnirile poetului cu justiția din Imperiul Austro-Ungar și din Principate sau, mai târziu Regatul Român, sunt mai numeroase decât s-ar crede la o primă vedere, fie ea și secvențială. Cauzele insurgenței

coboară până în adolescența acestuia, căci abandonul educației cernăuțene și peregrinarea sa de ani de zile cu trupele de actori care deambulau prin toate provinciile locuite de români nu e altceva decât o ieșire rebelă de sub autoritatea paternă. Reacțiile căminarului și corecțiile verbale sau contondente n-au avut darul de a-l aduce pe calea dorită de acesta pentru care cheltuise deja destui bani. Când corecțiile violente n-au mai dat rezultatul scontat, căminarul, sfătuit de Șerban, fiul mai mare al acestuia, îi oferă șansa unei studenții vieneze, drept care îl și însoțește până în capitala imperială, cu un popas prin Praga, unde se și fotografiază, atât el, cât și tânărul insurgent. Astrala fotografie din toamna anului 1869, pe care orice român o are în memoria subiectivă, e borna dintre insurgența haotică și cea universitară, mult mai așezată și mai benefică în plan formativ.

Statutul de *Ausserordentlich*, adică de student auditor, cu drept de a frecventa cursurile și biblioteca, dar fără susținerea vreunui examen, a permis tânărului să-și urmeze propriul traiect formativ, din care nu lipsesc momentele de rebeliune ce-l pun în contact cu oficialitățile și serviciile din imperiul habsburgic. Studenții români din Viena, proveniți din toate teritoriile cu populație românească, organizați în două

societăți, uneori antagonice, sunt reuniți, grație insistenței eminesciene sub o siglă unică, „România Jună”, amănunte care desigur n-au scăpat de sub atenția serviciilor imperiale. Când acesta își propune să comemoreze cei 500 de ani de la zidirea mănăstirii Putna, edificată de Ștefan cel Mare, autoritățile imperiale se sesizează și urmăresc demersurile tinerilor. Când, în 1870, Eminescu iese în presa vieneză de limbă română cu tripticul de articole Să facem un congres. În unire e tăria și Echilibrul, apărute în ziarul Federațiunea din 5/17 aprilie, 10/22 aprilie, respectiv 22 aprilie/4 mai și 29 aprilie/11 mai. De aici plecând, ideea unei comemorări și a unui congres al studenților români de pretutindeni nu mai e decât un pas. Din păcate războiul franco-prusac, izbucnit în 1870 și falimentul bancherului căruia i se încredințează banii adunați în acest scop, îi obligă pe organizatori să amâne cu un an evenimentul, care are loc totuși, cu o participare semnificativă de personalități culturale, rezultatele congresului nefiind în totalitate pe placul lui Eminescu. A fost nevoie de diligențe și subterfugii administrative pentru ca serbarea să aibă loc, atenția autorităților habsburgice neocolindu-i pe organizatori, printre aceștia aflându-se și Eminescu. Că e așa o confirmă și demersurile diplomatice ale autorităților austriece care le cer celor române de la București să domolească pornirile belicoase ale gazetarului de la Timpul, evident ostile celor habsburgice.

Adevăratul statut de acuzat îl atinge Eminescu după ce părăsește postul de director al Bibliotecii Universității din Iași, dar îl și suplinește vreme de două luni pe noul director, Dimitrie Petrino, care și-a luat concediu. Revenit la post, acesta porcede la o verificare sumară a inventarului, ignorând cutuma administrativă: biblioteca nu se preda cu inventar, ci pur și simplu din mers

pentru că funcția de director era vremelnică și nesigură. De bună credință, tânărul poet s-a supus acestei reguli nescrise fără să bănuiască vreo clipă că de aici i se vor trage necazuri de oarecare durată, căci ancheta parchetului ieșean și judecata propriu-zisă au durat câteva luni, cu rezultatul previzibil al achitării. Nici vorbă de o înstrăinare de mobilier, ci doar de un împrumut al unora inutile pentru a-și ține documentele revizorale, cât despre cărțile sustrase s-a dovedit că se găseau în rafturile bibliotecii în alte locuri decât cele convenite.

Trauma acuzei de înstrăinare de inventar pare ridicolă și dacă luăm în calcul traiul de zi cu zi a al poetului, mereu pe drumuri cu tot calabalâcul sumar: două lăzi, una cu cărți și cealaltă cu manuscrise, o masă de brad și un scaun așijderea, un raft primitiv pentru cărți, și o sofa roșie și o spirtieră la care își pregătea cafeaua. Când pentru acestea nu mai avea sălaş, prietenii sau apropiații îl găzduiau. De aceea îl găsim o vreme în balamucul de la „Trei Ierarhi”, în bojdeuca lui Creangă din Țicău, în casele lui Slavici sau Titu Maiorescu. Acest mod boem de existență îi permite o oarecare libertate de mișcare, o intimitate creativă la care ține din răspuțeri, alungându-și la propriu vizitatorii inoportuni sau încuind odăile în care locuia ca să nu vină baba cu dereticatul și să-i „ordoneze” haosul de cărți întinse pe jos și de hârtii pe care-și nota ideile ce deveneau versuri sau pagini de proză. Despre toate acestea au lăsat mărturie picante memorialiștii, numai că amintirile acestora sunt târzii, mult după ce gloria poetului, devenită fenomen, a cucerit publicul Convorbirilor literare, al Familiei, iar apariția volumului Poezii în 1883 l-a consacrat definitiv în mentalul colectiv al vremii. Agonia poetului, de lungă durată, l-a lipsit de bucuria simplă de a-și ști numele venerat și versurile de mare impact

emoțional.

Lecturi în oglindă

Virginia DIMOFTE - CHIRIAC

Ghiță Nazare, neobositul cercetător al fenomenului literar din zona Dunării de Jos, istoric de profesie, dar cu reale valențe de critic și istoric literar, este autorul recentului volum de recenzii și cronici de carte, *Lecturi în oglindă*, apărut la Editura Giroc: *Castrum de Thymes*, 2024.

Așa cum ne-a obișnuit din publicațiile domniei sale apărute anterior, Ghiță Nazare abordează fiecare creație dintr-o perspectivă metodologică tradițională, printr-un parcurs analitic care intenționează într-o primă etapă, realizarea unei imagini de ansamblu cuprinzătoare asupra întregii activități literare a autorului vizat, cu intenția vădită de a așeza fiecare lucrare comentată într-un cadru general. În continuare, evidențiază aspectele esențiale din creațiile analizate, urmărind să contureze structura definitorie a identității scriitorilor luați în obiectiv, prin identificarea markerilor de originalitate.

Aria de investigație a demersului critic acoperă o gamă largă de stiluri și de specii literare, într-o ilustrare cuprinzătoare a peisajului insolit al creației scriitorilor gălățeni sau a celor afiliați acestei zone, urmărindu-se stabilirea elementelor de convergență specifice întregului areal cultural circumscris acestui ținut, precum și

reliefarea elementelor particulare necesare pentru conturarea individuală a profilului fiecărui autor, cu un statut unic în perimetrul întregului ansamblu cultural. Putem afirma cu certitudine că neobositul cercetător reușește panoramarea concludentă a literaturii gălățene, prin studii critice elaborate cu pricepere, fără a-și revendica meritul de critic sau de istoric literar, deși îl merită cu prisosință, numindu-și cu modestie cronicile și recenziile din acest volum, „lecturi”.

Ne oprim aleatoriu asupra câtorva studii din volumul recent, deși oricare dintre ele merită aceeași atenție, însă, cum este ușor de bănuțit, economia spațiului dedicat acestui material ne restricționează volumul informațiilor. Două recenzii remarcabile sunt dedicate ilustrei prozatoare și jurnaliste, Violeta Ionescu, despre care aflăm că este „pasionată de aviație și de istorie”, aspect evident în „zece dintre cele cincisprezece volume cu o asemenea tematică”. Cu nedisimulată deferență, semnatarul acestui volum ne sugerează că este urmărit de un sentiment de justificată sfială în abordarea unei personalități de anvergura „cunoscutei și apreciatei scriitoare și jurnaliste” gălățene, căci „A scrie despre recenta carte a Violetei Ionescu („Dioclițian. Între apoteoză și

blestem” n.n), un excepțional roman istoric, doar câteva rânduri, considerații generale, este aproape o impietate.”

În studiile și cronicile din acest volum, se evidențiază gândirea sistemică asupra fenomenului literar, din moment ce operele analizate sunt integrate într-o rețea complexă de legături cu fundament social și istoric. Astfel, Katia Nanu, „jurnalistă prin vocație”, este autoarea unei cărți (*Primăvara femeii în galben*), concepute „într-un registru contradictoriu”, cu un conținut eteroclit, „de proză/poezie”, fiind „ancorată într-un peisaj pestriț, într-o mare aglomerație cotidiană”. Tot referitor la acest volum, se reține „realismul debordant” al descrierilor, unde „Ochiul critic al autoarei nu iartă pe nimeni și nimic: comunismul, revoluția decembristă, democrația postdecembristă, pribegia românilor peste hotare și instalarea prostocrației. Este impresionată, dar și revoltată de tragediile care ne-au marcat viața în ultimii ani: epidemia de Covid, nenorocirea de la Clubul Colectiv din București, incredibila moarte a celor peste 2/3 dintre băștinii de la Căminul din Galați, ajunși acolo, tocmai pentru a-și trăi liniștiți bătrânețea, crimele oribile de la Caracal.”

Indiferent de metoda de interpretare abordată, care variază de la analizele detaliate asupra textului, la emiterea unor judecăți de valoare succinte, sintetizatoare, Ghiță Nazare își propune ca țintă directă identificarea elementelor esențiale definitorii pentru profilul fiecărui scriitor, pentru a ne oferi o panoramare completă și edificatoare a literaturii din acest perimetru cultural. Critica lui este strict personală, cu accente incontestabile de originalitate a viziunii estetice, fie că este vorba de studiul asupra unor detalii revelatoare dintr-o operă reprezentativă, fie că se urmărește realizarea

unor portrete succinte ale autorilor, dovedind un excepțional simț al detectării celor mai fine și mai distinctive nuanțe ale artei lor poetice. Referitor la Ion Moraru, reputat „maestru al umorului”, aflăm că este „de profesie inginer”, că „a lucrat mai bine de 30 de ani pe platforma siderurgică a Galațiului” și că „debutează publicistic cu un grupaj de 10 epigrame în cunoscuta revistă <Urzica>, în anul 1987, iar editorial, șase ani mai târziu, cu volumul <Epigrame>, la Editura <Evrice> din Brăila.(...)Este membru al Uniunii Epigramiștilor din România, încă din 1993 și președinte al Clubului Umoriștilor <Verva>, Galați, din anul 1988.”

Se pare că Ghiță Nazare este adept al criticii artistice, mergând pe culoarul impresionist lovinescian, în tendința nuanțării metaforice a conceptelor, dovedindu-se el însuși un maestru al stilului cu evidente tendințe calofilice. Cronica dedicată poetei și prozatoarei Lina Codreanu se deschide într-o notă de autentică trăire nostalgică a unor amintiri comune: „Feriți cei care au în suflet satul în care s-au născut și au copilărit. Am citit în ultima vreme mai multe cărți din care răzbate puternic nostalgia autorilor pentru satul în care au copilărit și căruia îi duc dorul, de satul de altădată”. În completarea acestei confesiuni, se fac referiri la volumul de amintiri „Satul din inima mea” al distinsei creatoare Lina Codreanu, despre care se reține că este „o carte sentimentală, nostalgică, de aducere-aminte”, în care cititorul, „mai ales cel născut la sat, re trăiește împreună cu autoarea, emoția amintirilor din anii copilăriei, provocată de aducerea în suflet a casei părintești, a oamenilor unici ai satului de odinioară, păstrând în minte și în suflet, obiceiuri, tradiții, credințe, întâmplări rămase în conștiința întregii vieți.”

Salutăm, de asemenea, cronicile la cărțile semnate de cunoscuții scriitori Ion Manea, Mioara Baciuc, Angela Burtea, Cornel Simion Galben, Vasilica Grigoraș, Tudosia Lazăr, Georgeta Muscă-Oană, Virgil Pavel, Veronica Popescu, Luminița Potîrniche, Petru Todoran, Valeriu Valegvi etc.

Ghiță Nazare și-a asigurat un loc de frunte în cadrul culturii noastre naționale, aducând în prim-plan aspecte esențiale ale literaturii dintr-o zonă cu realizări meritorii în domeniul literaturii, printr-o viziune sintetică și integratoare. Nu cred că greșim, dacă afirmăm că îi datorăm merituosului intelectual privilegiul de a avea o viziune de ansamblu completă asupra perioadei postdecembriste a literaturii gălățene.

ART reading CITY

În perioada 15 - 17 noiembrie 2024 Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați organizează în parteneriat cu Consiliul Raional Hîncești Festivalul „Acasă peste Prut” ediția a-II-a, parte integrantă a proiectului „TRECUTUL ARE UN NOU VIITOR. Cooperare transfrontalieră pentru valorificarea patrimoniului cultural din Galați, România, și Hîncești, Republica Moldova”, 1HARD/2.1/25, finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014 - 2020, implementat în perioada 2021 - 2023.

Festivalul „Acasă peste Prut”, ediția a-II-a, o manifestare etnoculturală complexă, își propune să fie un prilej și o modalitate de a imprima un sens și un conținut nou datinilor și obiceiurilor străvechi, de a valorifica și prezenta tot ce are România și Republica Moldova mai trainic și mai autentic în arta tradițională a generațiilor trecute. Astfel, la Galați, în noua sală de spectacole a Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, pe lângă reprezentanții satelor și ansamblurilor folclorice locale, va participa și echipa de proiect din raionul Hîncești, Republica Moldova, împreună cu iubitori ai obiceiurilor strămoșești de peste Prut (Ansamblul Cimbrișor – un reprezentant de seamă al mediului cultural din raionul Hîncești).

Stimulați de bogăția fără egal a acestor datini în spațiul moldovenesc, manifestăm un interes constant pentru promovarea și evidențierea acestor valori locale și de peste hotare.

Stela Garștea-Filip

Pictura - Poezie mută

Nicolae BACALBAȘA

*Trecută prin foc și prin sabie,
Furată, prădată mereu
Ești floare de dor, Basarabie
Ești lacrima neamului meu.*

(D. Matkovski)

O pictoriță provenită dintr-o halcă răpită a României, zonă a românismului transformată într-un bonsai spiritual, o creație a setei și a suferinței. Basarabia este o cumpănă între lumi spirituale, un copil abandonat al românismului profund. Pentru noi arta basarabenilor ce și-au conservat rădăcinile în ciuda a tot și toate, trebuie să fie ca dăngănitul clopotului, vibrații identitare esențiale. Nefind un profesionist al domeniului îmi este greu să mă pronunț în slengul critic specific.

Arta poate fi definiție? Nu! Căci realitatea este ambiguă. Definiția este o contradicție coagulată. Arta este o metaforă. Cu cinci sute de ani înainte de Cristos, Simonide considera pictura ca poezie mută. Cum se împacă cele două surori gemene, cogniția și emoția în pictura Stelei Filip? Desenul este sugestiv, portretele sale emanând o grație de icoană bizantină. Pictorița este fără îndoială o coloristă. Are relație carnală cu culoarea. Alburile sale emană o forță misterioasă. Realitatea sa este spartă în tușe cromatice. Dar este reunită de către forța centripetă a unui vitalism coagulant. Secretul acestui vitalism este lumina. La Stela Filip lumina celebrează culoarea. Te trimite la Turner: Dumnezeu este soarele. La Stela, Dumnezeu este lumina. Buffon spunea că stilul este omul. Stela Filip nu pictează, trăiește. Arta este autenticul împărtășit spontan. Pe simezele Stelei Filip atârnă viața și trăire autentică.

Recompensa

Ion MANEA

Nu m-am băgat până acum în poveste, am lăsat-o să se depene de la sine, dar acum trebuie musai s-o fac.

A sunat telefonul, am văzut cine era și a trebuit să răspund. Cum să nu răspunzi lui Ion Ionescu?

- Rapsodule, e timpul! mi-a zis. Încalecă pe calul tău năzdrăvan și pornește înapoi! Căci numai dacă pleci acum, vei ajunge la timp la Marea Nuntă!

- Vai, încerc eu, dar sunt prins acum în atâtea treburi, scriu de trei ani la romanul ăsta și dumneata mă azvârli de la masa de lucru direct pe șaua calului, și e și tare cald afară, maestre, cod portocaliu, se poate așa ceva?

- Fără subterfugii! Știi foarte bine că e musai să fii aici! Lasă totul și galoază înapoi, altfel...

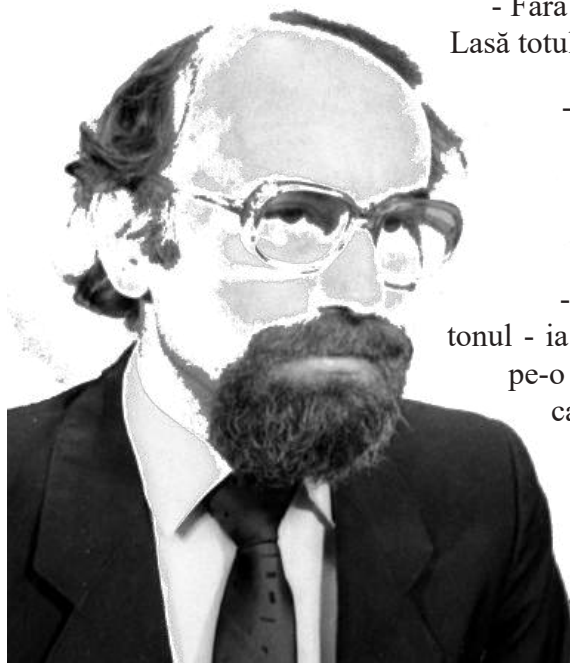
- Altfel ce?

- Altfel pierzi finalul, rapsodule!

- Îl știu deja, maestre vrăjitor, lasă-mă să-l scriu!

- Măi, scribule, - și aici Ion Ionescu a ridicat puțin tonul - ia zi, cum ai putea tasta tu la urmă că ai încălecat pe-o șa și ne-ai spus povestea așa, dacă nu vii aici, cu calul tău și cu șaua ta? Pe ce vei încăleca tu în final, scriitorule? Ia zi!

Avea dreptate Ion Ionescu, fostul meu profesor de la Facultatea de Neovrăjitorie din Riabla, unde preda sub numele de Cristea Columbeanu, ca să nu afle tiaglezii că predă la

dușmani, prietenul meu cel mai bun acum, omul pe care îl admir din toată inima pentru tot ceea ce face și gândește, idolul meu cel de toate zilele.

- Bine, maestre, am să vin! i-am zis.

Am închis laptopul, mi-am pus în rucsac lucrurile absolut necesare unei asememea călătorii, m-am dus în grajd, mi-am luat calul, am încălecat, nu fără oarece efort, și am pornit la drum.

N-aveam o distanță prea mare de călărit, din satul meu de pe malul Buzăului de câmpie, Moșești, și până la acele ținuturi legendare, ale Elenei și ale lui Hector, erau doar vreo sută kilometri. În plus, gândeam că totul duce spre acele locuri, râul însuși, pe malul căruia mă născusem și locuiam, pornise cu enorm de multă vreme înaintea mea tot într-acolo, mai întâi contopindu-se cu Siretul în țara Riabiei și apoi, împreună cu el, în Dunărea cea mare, în țara Tiaglei.

Am mers când la pas, când la trap, când la galop, dar de cele mai multe ori am călărit cu a treia viteză, pe primele două le-am folosit doar ca refugii de odihnă intermediară, mai ales după ce înaintam o vreme cu 45 de kilometri la oră, iuți pe care îmi propusesem să n-o depășesc niciodată. Țineam și țin foarte mult la calul meu, care se trage din Bucefal.

Și iată-mă apropiindu-mă!

Clădirea aceea impresionantă, cu turnuri, coloane și arcuri de beton și sticlă mi-a răsărit în privire spre seară, asfințitul, care răsuflea în spatele meu, o învăluia într-o lumină stranie, de nedescris, cufundând locul marii nunți într-un mister desăvârșit, crepuscular.

Parcă de nicăieri, parcă din pământ sau

parcă din cer, îmi apăru în față Ion Ionescu însuși, îmbrăcat în zale, cu spadă la brâu, cu saboți din lemn de stejar în picioare și cu coif terminat cu o mică antenă parabolică, altfel decât îl descriesem eu în timpul luptei cu Terente Stelaru. Îl însoțea un cavaler îmbrăcat identic.

- Ia calul domnului și du-l la adăpost! îi zise.

Soldatul așteptă să descalec și îmi lua murgul, dispărând.

Ion Ionescu îmi reperase imediat întrebarea din privirile țintite fix pe antenuța parabolică din vârful coifului său. Mi-a zis:

- Ne mai schimbăm și noi, ce mama dracului! Era firesc să ne adaptăm după venirea ălor de sus. Dar noi ne păstrăm ființa și obiceiurile, de aia m-am costumat așa ca să te întâmpin!

Și, în timp ce vorbea, s-a auzit mai întâi un fel de susur, ca atunci când te apropii destul de mult de o cascadă, apoi o lumină puternică, un fel de fulger cât întreg cerul, a aprins totul, așa de multă lumină fusese preț de o clipă, încât l-am văzut pe Ion Ionescu strălucind ca un rug aprins. Apoi totul a intrat în normal, a fost ca și cum un bliț enorm eclatase de undeva de sus.

- Privește, Ioane, strigă profesorul în timp ce-mi arăta ceea ce nu credeam că am să văd vreodată.

Un arc de de lumină multicoloră străbătea cerul dintre Riabla și Tiagla, era ca un pod, exact ca un pod roșu, oranj, galben, verde, albastru, indigo și violet, înălțat deasupra tuturor, cu un capăt într-o cetate și cu altul în cealaltă, și presărând în jur o iluminăție discretă, când continuă când intermitentă, dar fascinantă.

- A revenit curcubeul de noapte! Semn bun, poete! strigă Ion Ionescu, aruncându-și de încântare cât colo coiful cu antenuță parabolică în vârf.

Ș, în timp ce-și recupera obiectul de prin iarbă, mai zise:

- Este el curcubeu, dar mai mult decât atât, este pod rulant între Tiagla mea și Riabla ginerelei! Te urrci în lumină și în zece minute ești, dincolo, în celălalt oraș! E ca o scară rulantă continuă și de mare capacitate, în dublu sens, și pentru pietoni, și pentru mașini, și pentru trenuri de metrou!

Priveam în tăcere și parcă și vedeam marele trafic.

- E darul meu de nuntă, prietene! mai zise. Mâine, după ciorba de potroace comună de veșnică unire, îi vom face inaugurarea.

Apoi dispăru la fel cum apăruse, iar eu mă trezii singur în mijlocul plăsmuirilor mele. Mă panicasem puțin, nu știam încotro s-o iau, când simții mâna mea dreaptă cuprinsă într-o mână rece, nepământeană, am ridicat privirea și am văzut-o pe Iris aterizând blând lângă mine. Era exact cum o descriesem. Mi-a lăsat mâna, iar, cu cealaltă, m-a cuprins pe după mijloc și a început să dea din aripile ei argintii, înălțându-se cu mine cu tot, nu înainte de a-mi fi șoptit:

- Vino, eu mă voi ocupa de tine în continuare!

Zburam deasupra tuturor pentru prima dată, admiram priveliștea și adulmecam cu nesaț parfumul inefabil al zburătoarei care dădea de zor din aripi și pentru ea și pentru mine.

- Ia zi, ești însurat, rapsodule? auzii întrebarea ei

- Nu, momentan!

- Ei, lasă, găsim noi o soluție! mi-a zis strângându-mă afectuos și enigmatic de mijlocul de care mă înșfăcase.

A aterizat apoi cu mine în mijlocul sălii imense de nuntă, depunându-mă cu grijă pe un fotoliu confortabil fixat deasupra tuturor lucrurilor, a celor ce sunt precum sunt și a celor ce nu sunt precum nu sunt.

- Stai aici și privește! mi-a mai spus și și-a luat zborul.

Eram în plină nuntă. Nunta nunților.

- Nunta political correctly! mi-a șoptit la ureche Emmanuel Macron, care voia să se pună bine cu scribii și venise până la mine.

- Sunt mândră de fiul meu! zise ferm Maria, mama lui Paris, sosită și ea să-și recupereze însoțitorul.

Masa grupului de miri era în centrul imensei săli, cele paisprezece scaune impunătoare, cu spătare înalte, monumentale, ofereau o imagine disproporționată. Zece dintre ele aveau dimensiunile firești, potrivite pentru staturile obișnuite și era ușor de ghicit pentru cine erau pregătite, Paris și Elena, împreună cu Hector și Hortensia, alături de care era clar că se vor așeza Iris cu Bărbatul cu Traistă până la Pământ, precum și, evident, domnul și doamna Ionescu, mirii de platină, dar și Maria, mama lui Paris, cu Macron.. Cele două jilțuri mari, cu spătarele până spre tavan, îi așteptau pe Cel Prea Înalt și Cea Prea Înaltă. Alte două, mult mai mici, ca pentru copii, erau destinate perechii de extraterreștri care venise, vă amintiți, la Vagna Zădeni, ziceau ei, pentru a importa tărâțe de borș.

- Fără nași, nu vreau așa ceva la nunțile noastre! stabilise ferm Paris Mumuleanu Baldovin, mirele principal. Ne suntem suficienți nouă înșine! Prin noi înșine și în cununie!

De aceea nu era un loc stabilit pentru așa ceva.

Trei sute de scaune albastre tronau la masa din dreapta sălii, locuri pentru cele 150 de perechi din Tiagla, la stânga, alte 300 de scaune verzi pentru cetățenii Riabiei.

De afară se auzeau urale puternice, înflorea zgomotul specific unor mari mase populare care tocmai aclamau momentul în care cele două mirese principale, Elena, pornind din Riabla, și Hortensia, din Taigla, își desfășurau trenele lungi de 15 kilometri fiecare, furnizate de Riablconf, vestita firmă din cetatea lui Paris și a lui Hector. Miresele erau urcate, pe câte un autocar decapotat, ce rula ușor spre celălalt oraș, lăsând în urmă pe asfalt valurile de trenă. La Tiagla, Cel prea Înalt în persoană, cu un foarfece imens, confecționat la Laminorul, a retezat rochia Elenei, lăsând doar o mică trenă în limitele normalității. Dincolo, la Riabla, unde sosise Hortensia, aceeași operație fu săvârșită cu eleganță și duios, cu un alt foarfece geamăn, de către Cea prea Înaltă....

Recuperate, cele două mirese fură aduse, cu două autoturisme nou-nouțe, și ele decapotate, cu cea mai mare viteză, în sala cea mare din palatul situat la egală distanță.

Nunta putea începe!

Dar ce nuntă!

Eram acolo și nu-mi venea să cred ochilor.

La dansul mirilor, Cel Prea Înalt și

Cea Prea Înaltă se roteau în mișcări ample, care produceau o adiere stranie, un fel de briză stelară. Cei doi extraterestri, El și Ea, cum i-am tot prezentat până acum, abia dacă ajungeau cu unduirea lor, puțin mai sus de genunchii Celui Prea Înalt, care era cu două capete mai înalt decât Cea Prea Înaltă. Sprinten, parcă mai sprinten decât toți, Ion Ionescu o sălta pe Sefora Ionescu până ce încălțările ei de firmă aproape că îi ajungeau la umeri. Bărbatul cu Traista până la Pământ nu renunțase nici măcar acum la desaga sa, iar Iris, cu aripile strânse elegant la spate, se cam împiedica de acel obiect fără de care bărbatul ei nu ar fi fost ceea ce era. Zâmbea mulțumită. Maria îl ținea atât de strâns în brațe pe Emmanuel al ei, de parcă se temea să nu fugă direct în Franța. Hector și Hortensia dansau lent, cu delicatețe, ca și cum ei doar transformau sunetele muzicii ce venea dinspre pereți, căci nici orchestră și nici difuzoare nu erau la vedere, în mișcări înscrise în geometria suavă a tandreței.

Rămas holtei, așa cum se cuvenea unui pustnic ca el, Terente Stelaru făcea rotocoale de zbor deasupra grupului de miri, strigând din când în când:

- Pax Vobiscum!

Deodată, muzica ce venea de pretutindeni, precum lumina pe timp de zi, se opri. Ion Ionescu o depuse cu blîndețe pe Sefora pe podea și grăi cu cel mai grav glas pe care îl putea avea:

- Doamnelor și domnilor, și acum, o surpriză pentru Hector, soțul prietenei fiicei mele Elena! Atât a spus și, în mijlocul ringului de dans, apără o pereche de bătrânei, gârboviți, abia mișcându-se într-un tango închipuit, căci muzică nu mai era. El, încă țanțos, aducea parcă de departe cu bătrânul

Priam al Troiei, ea, micuță și puțintică la trup, îl privea dintr-o altă lume, dintr-un alt timp.

- Mamă, tată! se auziră ca un răgnet cuvintele lui Hector Dobrogeanu Serea.

Și da, ei erau! Gherghina Dobrogeanu Serea, mama viceprimarului, și Temistocle Dobrogeanu Serea, tatăl, profesorul universitar de la catedra de Mitologie Greacă, autorul celebrului tratat despre Războiul din Troia.

Hector, fiul crescut la Orfelinat, alături de Paris, fugi către ei și îi îmbrățișă. Sosi cu pași iuți și Hortensia, nora, care le sărută cu evlavie mâinile. Se retraseră apoi într-un colț, ca să-și spună ce aveau de spus. Nu aveau decât 30 de minute la dispoziție, așa le spusese Ion Ionescu.

Muzica reporni și atunci pășiră pe ringul de dans mirii principali, Paris și Elena prinși în dansul lor de nuntă, care imita, oare de ce?, dansul prințului cu Cenușăreasa, ba chiar Elena, la o rotire mai amplă, lăsă să-i scape din picior un pantof.

- Nu vrei să-l iei de jos și să verifici dacă mi se potrivește, iubitul? îi șopti ea la ureche.

Paris zâmbi, luă pantofiorul, se duse spre masa riabilezilor, turnă în căușul lui șampanie și bău cu sete. Făcu același lucru și dincolo, la masele tiaglezilor, umplând din nou pantofiorul și dând conținutul peste cap.

- Gata, Elena e a mea! strigă el, acoperind sunetele muzicii, care se opri brusc.

- Și, odată cu ea, și Tiagla e a ta! glăsui Iris!

- Nu! strigă Paris.

- Nu! strigă și Hector. Apoi amândoi, la unison:

- Nici Tiagla și nici Riabla nu sunt ale noastre, ci ale urmașilor noștri și ale urmașilor urmașilor noștri, unite și indestructibile, în vecii vecilor! Ele se vor numi **Tiariasarmisegetuza!**

Ca la un semnal, cei 300 de tiaglezi și cei 300 de riaglezi se ridicară brusc în picioare îmbrățișându-se, contopindu-și lacrimille de fericire într-una singură și cuprinzându-se apoi într-o horă mare cât lumea.

Unirea fusese făcută!

Nu mai avea sens să mai stau.

Ca și cum îmi ghicise gândul, Ion Ionescu, maestrul meu întru vrăjitorii, se apropie.

- Ți-a plăcut, scribule, nunta?

Cred că am descris-o destul de bine, acum vreau să-mi aduci calul, maestre! E timpul să plec.

- Vino mai întâi cu mine, vreau să-ți arat ceva!

Afară, noaptea picura o răcoare plăcută, reconfortantă.

- Două lucruri trebuie să mai știi, prietene, îmi zise.

Mă luă de mână și mă conduse pe niște coridoare semiiluminate, am coborât apoi niște scări și ne-am trezit în fața unei uși metalice masive. Ion Ionescu a scos o cheie și a deschis. Acolo, în întuneric, era Namila cu rucsac verde.

- Lasă rucsacul ăla jos și pleacă, ești liber!

Urâtenia acea buboasă țîșni pe scări în sus, spre libertate.

- Are o bombă atomică în rucsacul ăsta a lui, dar n-a putut-o activa, aștepta o comandă și o parolă de sus.. O să i-o dau lui Bunăvreme s-o dezamorseze și gata, războiul de două mii de ani s-a încheiat! Ia aminte, scribule! Acesta e primul lucru de care trebuia să mai afli!

Afară, în noaptea înnobilită de lumina multicoloră a curcubeului, mă aștepta calul, iubitul meu cal. Alături, zării o siluetă feminină înfășurată într-un veșmânt lung, albastru.

Ion Ionescu o luă de mână și îmi puse mâna ei în mâna mea:

- Ia-o, e a ta! De când o pregătim eu și Sefora pentru tine! Este cel de-al doilea lucru pe care trebuia să-l mai știi.

I-am privit chipul de o frumusețe rară la lumina blândă a curcubeului de noapte și nu-mi venea să cred, femeia aceea semăna perfect cu Elena Ionescu.

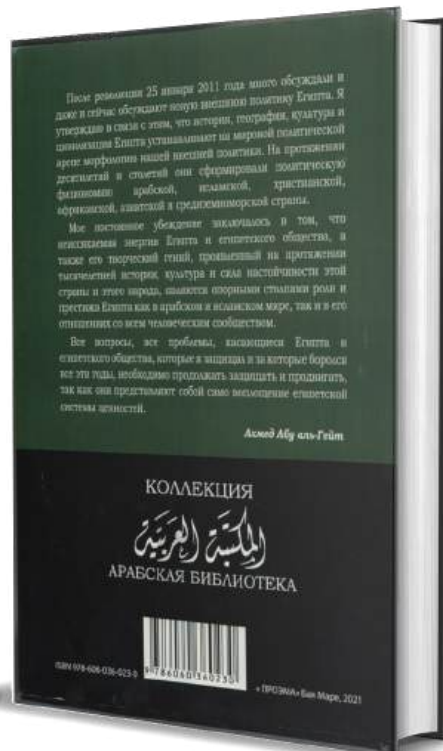
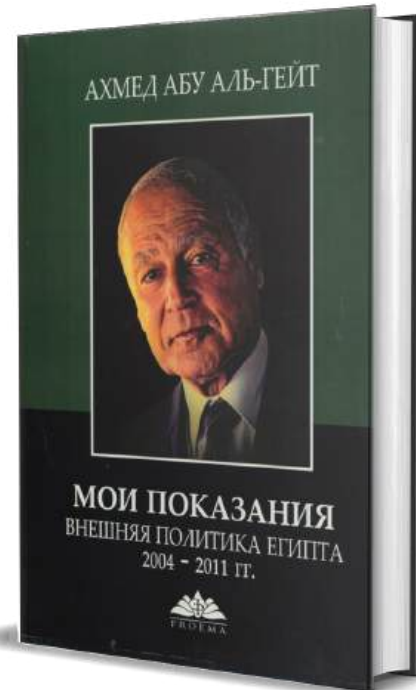
- Nu te înșeli, prietene! Ea e sora geamănă a Elenei, Cleopatra, marele nostru secret, am crescut-o separat de Elena, într-un alt mediu, într-un alt veac, într-un alt destin.

Am ajutat-o mai întâi pe ea, apoi am urcat și eu alături și s-a adeverit proorocirea, căci am încălecat pe șa și v-am spus povestea așa...

Ritmul sacadat al potcoavelor se aude și acum în noapte.

- Sfârșit -

ART reading CITY

Recitind „Din psihologia poporului român” sau virtutea trădării la români

Gheorghe BACALBAȘA

Născut în 1875 Dumitru Drăghicescu a fost un naționalist cărturar care a ales să nu își fure căciula și să propună neamului său o carte, monografie a sufletului național căutând să exploreze „conștiință exactă de sine”.

Anul în care a apărut „Din Psihologia Poporului Român” este 1907, anul marilor răscoale țărănești cu adevăruri tulburi și delicat eludate. Au avut sau nu au avut românii voință de putere? Este o problemă pe care Drăghicescu nu o ridică și ca atare nu este nevoit să răspundă.

În schimb ne spune Drăghicescu, românii, rasă occidentală cu obiceiuri orientale, au trebuit să trăiască sub vremi și au învățat să mănuiască cu iscusință trădarea. Dar ce este trădarea?

Conform DEX-ului- acțiunea de a trăda și rezultatul ei, infracțiune, faptă reprobabilă comisă de cel care trădează. Sinonimele ei: vânzare, infidelitate, înșelăciune, necredință, perfidie. Românii au fost așezați la Dumnezeu de o parte și de alta a coloanei Carpaților.

Dincolo de Carpați treaba a fost mai cinstită. Românii au fost iobagi. Dincoace a mai persistat un oarecare pospai de autonomie și au coexistat țărani (români) și domni și boieri (în mare parte români). Despre boierime spune Elias Regnault (citat de Drăghicescu): „Fiecare secol a depus stratul său de corupție peste ea și a făcut din ea ceva inform care nu aparține nici politiceii, nici istoriei și nimic din ce atinge lumea intelectuală și morală”. Rod hibrid al unor încrucișări impure, de unde ar lua ei simțul naționalității?” Trădarea a fost un mod de existență al boierimii române. Cât despre țărani același Drăghicescu: „Chiar în legăturile lor zilnice și afacerile între ei, țărani au o pornire instinctivă, de a se păcăli și a se înșela unii pe alții. Ei au căpătat o adevărată măiestrie în arta de a-și ascunde sentimentele, ideile și intențiile lor. Românii, zicea Le Cler, sunt viclenii, sub un aer de desăvârșită nepăsare ascund o adâncă prefăcătorie”. De Gerando spune despre transilvăneni că „ei au viclenia arma sclavului”. Dar Domnii?

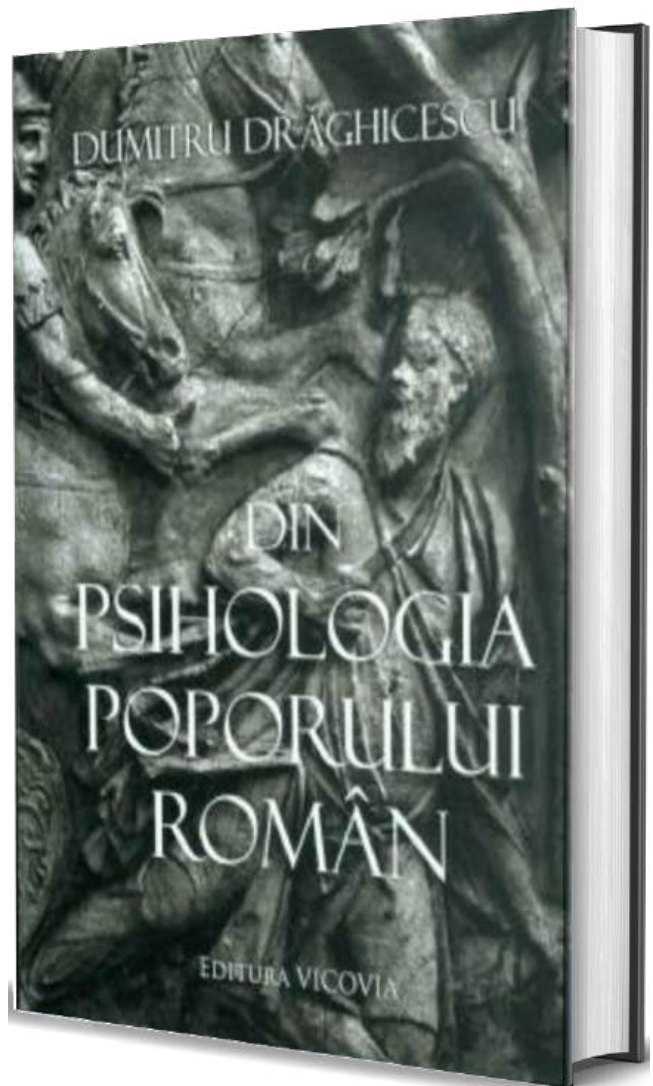
Mihai Viteazu care și-a lichidat creditorii (500 de evrei însoțiți de 2000 de turci) jură credință către împăratul Germaniei și ură împotriva turcilor scriind în același timp sultanului și jurându-se „să-și bea sângele copiilor lui dacă i-o fi necredincios”. Promitea nobilimii maghiare eliberarea Transilvaniei și în același timp se angajează față de Rudolf să o cucerească în favoarea acestuia. Între timp i-a legat pe români de pământ. Basarab se împacă cu Carol Robert și îi indică un drum sigur spre Transilvania, întinzându-i cursa de la Posada.

Cât despre Ștefan în război cu Țara Românească, a ras în 1470 Brăila de pe fața pământului cu toți locuitorii săi creștini, inclusiv femei și copii. Ștefan, cel degrabă vărsător de sânge nevinovat potrivit cronicarului să fie cel Mare și Sfânt? Poate Mare. Dar Sfânt? Cartea lui Drăghicescu s-a bucurat de indiferența puterii și a boierilor minții. Cât despre popor...care popor?

În 1945 la vârsta de 70 de ani Drăghicescu s-a sinucis. Ce putea să-i ofere unui savant și politician român fatidicul an 1945? Probabil Sighetul. Dumnezeu l-a înzestrat cu puterea de a scruta lucid atât trecutul cât și vremurile care urmau să vină.

România Mică, Cuza, Carol, România Mare au fost dorințele noastre, dar și interesele altora. Care și-au dat reciproc peste labe. Naționaliștii Antonescu și Ceaușescu au fost condamnați la moarte de tribunal și istoria oficială. Istoria este scrisă de învingători. De ce nu este apreciat Drăghicescu la adevărata lui valoare?

Memoria unor națiuni ca și memoria individuală este prin mecanism de protecție, necesar selectivă. Totdeauna despre Mărășești, niciodată despre Turtucaia. Poate că în continuarea identității naționale

târzii vulgata cinematografică a lui Sergiu Nicolaescu a fost mai necesară decât studiul savant și cinstit al numelui Drăghicescu, chit că cel mai hidos eșec al „epocii de aur” a fost cel estetic.

Românul așezat de istorie pe felia marilor structuri civilizatoare a învățat pe propria sa piele că libertatea este o necesitate înțeleasă. Vom trăda și vom fi liberi.

Până la urmă cea mai mare realizare a românilor a fost România.

Trădare A înșela voit și perfid?

Simona TRIFU

„Tăcerea este prietenul care nu te trădează niciodată.”
(Confucius)

„Vă întrebați cum ar fi o conversație în care să nu se ascundă nimic – adevăratul ei nume e iadul, cred eu. A te dezvălui altcuiva este preludiul trădării, iar trădarea te îmbolnăvește.”
(Yrvin D. Yalom)

„Suntem un amestec ciudat de stări și lucruri: trădăm plângând și râdem trădând.”
(Grigore Vieru)

„Dacă vrei să cunoști un om până la capăt, acordă-i încrederea și vezi ce face cu ea.”

Trădarea este unul dintre cele mai vechi sentimente, în mare, un sentiment controversat, deși conotația sa negativă este una evidentă. Orice revoluție, răscoală, insurecție, schimbare a regimului politic sau ideologic al unei societăți a presupus trădarea. În covârșitoarea majoritate a cazurilor, mersul respectivei comunități a fost unul înainte, fapt din care putem conchide că, acolo, trădarea a avut un rol benefic, un sens ascendent. Vorbim de trădarea ca motor sau catalizator al unui salt în civilizație, chiar dacă ea a avut un preț pe măsură. Trădarea este biblică, de la Adam și Eva, de la Cain și Abel, deoarece întotdeauna a existat în inconștientul colectiv reprezentarea interzisului, a unei bariere sau limite care trebuie trecută fără voie, pentru a avea acces la cunoaștere. Tot ceea ce inițial știm este edenic, precum nirvana uterului matern.

Luptăm pentru lărgirea orizontului cunoașterii noastre, crezând mereu și mereu că ceea ce este dincolo este întotdeauna „un ceva” ce lipsește. De obicei, atât religios, cât și în basme, dar și în viață, pe măsură ce te îndepărtezi de copilărie și mergi înspre maturitate, ceea ce nu cunoști este sumbru, greu de dus, trebuie înțeles, elaborat, filtrat prin prisma reprezentărilor apercceptive anterioare. Mereu presupune „un altceva”, care este dificilul. Uneori trădezi tocmai pentru a ieși din ceea ce este nirvanic și a da piept cu autenticitatea existenței crude, lucru pe care îl intuiești, însă, în conformitate cu pulsionalul ființei umane nu te poți da bătut.

Pot trăda atât bărbații, cât și femeile. Feminitatea, dincolo de ideea de suav, este mai mult asociată cu trădarea din dragoste, iar trădarea feminină în sine duce cu gândul la

omnipotență: „Femeia te ridică, femeie te coboară, femeia îți dă viață, femeia te omoară...”

În artă, pictură sau poezie, în literatură în genere, în arhitectură sau construcții, femeia este cea care trădează, după cum femeia este și cea care este luată drept jertfă, poate tocmai pentru a fi sacrificată înainte ca ea să te trădeze. Ideea că orice creația presupune în sine sacrificiu este bine cunoscută. „Gelozia ucide dragostea, dar nu și dorința. Aceasta este adevărata pedeapsa a pasiunii trădate. Urăști femeia care a rupt legământul de iubire, dar continui să o dorești, pentru că trădarea ei dovedește că e capabilă de o mare pasiune.” (Carlos Fuentes) Rămâne deschisă întrebarea: În ce măsură trădarea este sau nu legată de sacrificiu?

Trădarea între frați merită amintită pentru: avuție, putere, dominanță socială, a te face remarcat sau în numele dreptății. Există fratricidii numeroase, în care unul dintre cei mulți îl trădează pe altul pentru că este legionar, este comunist, este mai înstărit sau pentru că are anumite ideologii social politice mai aparte. Cel în cauză nu este conștient de ura care este în spate, ceea ce se vede rămânând eminamente filonul dreptății și al corectitudinii, al adevărului, al instituirii veridicului. Cel în cauză dorește implicit să își arate potența, importanța, valoarea, poate dintr-o fostă marginalizare în frătrie. Fiecare individ consideră că are dreptul să își incrusteze numele în zidul simbolic al posterității, iar trădarea poate fi uneori o cale pentru dobândirea sceptorului necesar.

Trădarea este puternic legată și de conceptul de egoism, deoarece trădezi

secretul (mic sau mare pe care îl deții) pentru interese pecuniare, emoționale, pentru glorie, pentru a te face remarcat sau pur și simplu pentru plăcerea asociată actului trădării. Trăirea că poți să faci rău poate căpăta uneori valențe nebănuite, mai ales dacă ea este îmbrăcată sub eticheta de a face bine. A-ți trăda patria în pofida jurământului depus este unul din exemplele pregnante ale trădării: „Eu, viața mea, merit mai mult decât această țară, față de care am o obligație morală de a o apăra cu prețul vieții”.

Jurământul militar este de puține ori înțeles la justa lui valoare. Pentru unii militari este o înfumurare în sine și numai când ești confruntat cu ceea ce înseamnă (pierderea de teritorii și pierderea de vieți omenești) reevaluezi însemnătatea a ceea ce ai jurat.

Apelul la divinitate în finele jurământului militar este introdus tocmai pentru a întări demnitatea condiției umane, atunci când există riscul trădării. De mult, un client în terapie îmi povestea cu mândrie cum a reușit să se scutească de armată, în vremea când aceasta era obligatorie. Mai târziu, și-a continuat expunerea, povestind cum tatăl său a fost dezertor și urma să fie spânzurat și cum bunicul s-a dus în audiență la „mai marii” Imperiului Austro – Ungar pentru a cere cruțare, fiind unicul fiu, ce urma să îi ducă mai departe neamul. M-a marcat cazul, care scurt și știu că într-un grup de supervizare am afirmat cum personal consider că „există gene de trădător”. În jur totul a părut hilar, însă în cazul trădării se pun în joc mecanismele de apărare care sunt cu siguranță translatate trans-generațional.

Aici, trădarea ar putea fi pusă în relație cu instinctul de supraviețuire. De asemenea,

există cazuri de o amploare colectivă tragică de tipul holocaustului sau al rasismului, când trădarea se face pe principii sanogene și este ajutată de masochismul gardian al vieții. Trădarea nu înseamnă când eu și X., care suntem cunoștințe și nu prieteni apropiați, ne dorim să ajungem în aceeași poziție socială și ne luptăm cu mijloace more or less egale, cu particularități temperamentale, atitudinale, morale, valorice pentru a învinge.

Trădarea este atunci când ființa cea mai apropiată ție, acela ce știe, te cunoaște și deține toate informațiile despre tine (bune sau rele, de laudatio sau de rușine) merge și „te vinde” celui alt. Cel mai la îndemână motiv, acela care este luat în calcul primordial istoric este cel pecuniar. Sau cel ideologic politic. Deoarece ceea ce se trădează sunt: concepte, idei, valori morale, spirituale, religioase, politice, sentimente, atitudini, convingeri. Însă, întotdeauna, trădătorul este o ființă care a stat mult în preajma celui pe care îl trădează, i-a studiat felul de a fi, deciziile, comportamentele, dubitațiile, plăcerile, astfel încât poate anticipa cu mare probabilitate ceea ce urmează să gândească sau să exprime cel pe care îl va trăda.

Pentru asta, trădătorul are o structură psihologică ce este caracterizată de gemelaritate narcisică, are un sine corupt și poate funcționa cu ușurință pe mecanismul identificării proiective, mai ales când este vorba de a anticipa ceea ce urmează să facă cel care va fi trădat. A fi spion presupune o cauză, un motiv, ceva exterior trăirilor personale, este „o meserie”, ca un scop în sine, în care încerci să faci rost de informații, să deturnez o anumită acțiune, să dejoci planurile celui alt. De multe ori, trădarea are la bază transformarea sentimentelor pe model „o mare iubire, o mare ură”, putința,

dorință și reușita de a arde ceea ce cândva ai iubit. Aici, trădarea se apropie foarte mult de răzbunare și se originează în ea.

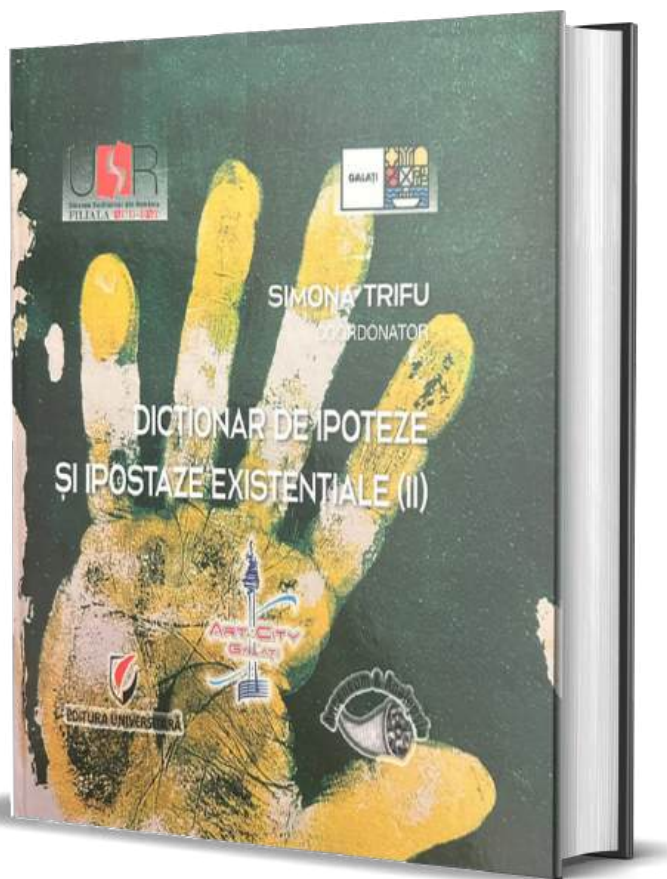
Trădezi principii, prietenii, patrie, iar motivația trădării este una subiectivă. „Orbirea” din trădare face referire exact la acest aspect, și anume, la un fel de „întoarcere a refulatului”, în sensul că cel ce trădează subiectiv este convins de binele pe care îl face, trădare în sine fiind un act egosinton. Pe acest model, poți trăda o ideologie, un grup, o relație, un medic care cândva te vindecă, un terapeut căruia i-ai împărtășit toate traumele tale și pe care acum vrei să îl distrugi, deoarece este depozitarul celor mai dureroase fapte trăiri ale tale. În orbirea din trădare, cel în cauză nu este conștient de ceea ce face, nu înțelege și nu consideră că trădează, crede, din contră, că restaurează adevărul și dreptatea, prin „întoarcerea armelor”. „Omul modern, mai mult decât omul dintotdeauna, privește cu liniște în jos. Față de cer, toate idealurile noastre sunt trădări.” (Emil Cioran) Cu toate acestea, îl poți trăda pe Dumnezeu printr-un „pact cu diavolul”, care are valențele lui de real și de simbolic, deoarece tot ceea ce credința și dumnezeirea îți poate oferi este într-un viitor îndepărtat. Mereu este lăsată deschisă ușa putinței, nu și cea a certitudinii: „Facă-se voia Domnului...”, „Așa a vrut Dumnezeu să lase întâmplare...”, pe câtă vreme, „pactul cu diavolul” are reprezentarea unei împliniri a dorinței într-un „aici și acum”, iar prețul plătit (care întotdeauna este mai mare decât cel uman reprezentabil) este unul care este într-un mai târziu aprioric. Deoarece laic oamenii știu că Dumnezeu garantează speranță, iar „pactul cu diavolul” înseamnă „dau prețul suprem contra dorinței mele ca lucrurile să se rezolve pe loc”, trădarea dumnezeirii și a credinței este la îndemână.

Situația trădării are fix prețul pe care trădătorul este dispus să îl atribuie. Trădarea este strâns legată de conceptele arhetipale de a lega și a dezlega.

Căci libidoul existențial a fost cândva legat de cel pe care acum îl trădează, în sensul că de multe ori trădătorul își iubește întâi victima, are o relație cu aceasta, îi disecă emoțiile, gândirea îi anticipează conduitele. Există o perioadă de timp în care energiile pulsionale ale celor doi sunt împletite, legate, iar actul trădării presupune să tai/ să dezlegi libidoul.

Pentru cel trădat se schimbă o lume, deoarece este ca și cum i s-ar trage preșul de sub picioare. Brusc, întreaga sa reprezentare interioară și exterioară în care credea devine răsturnată, cei care până mai deunăzi îl adulau se revoltă, îi vorbesc urât, îl critică, îl rejectează. Revoluțiile nu ar putea să aibă loc fără să existe trădători, iar „pata oarbă” a celui ce urmează să fie trădat referitoare la actul trădării este de neînchipuit.

Se consideră că trădarea supremă este atunci când te trădezi pe tine însuși (W. Shakespeare), când îți calci în picioare idealurile, dorințele, năzuințele, speranțele, visele. Una din componentele fundamentale ale trădării este determinarea. Inițial este posibil să existe o perioadă ambivalentă, în care posibilul trădător are îndoieli asupra comiterii actului, însă structura sa psihică îi permite libidinal transformarea fidelității în infidelitate și potențialul răzbunării iese cu ușurință la suprafață. Există orânduiri care au ca scop să întoarcă un copil împotriva propriei sale filiații, prețul fiind unui al unui trai mai bun, al garantării imunității unei anumite ipostaze sociale. Faptul este considerat ca un test în sine pe care tânărul

trebuie să îl treacă, acela de a-și trăda părintele care a fost adeptul unei alte ideologii. Într-un fel, este ca și cum ai trăda o parte din tine însuși pentru a o salva pe cealaltă și a o pune la păstrare. Numai că „Nemini parcetur”.

În loc de încheiere:

„A te ascunde după unul mai prejos decât tine înseamnă a te trăda pe tine.”
(Pubilius Syrus)

„A spune secretul altuia este o trădare, a-l spune pe al tău este o prostie.”
(Voltaire)

„Trădarea e biserica iadului.”
(Victor Hugo)

„Cei care, prin trădare, supun țara străinilor, nu trebuie cruțați.”
(Mircea Cel Bătrân)

Teodor Parapiru

Amintiri de la catedră

I. Socrate al nostru, de Galați

Vasile LEONTE

Mă bântuie gândul să declar cam așa: profesorul Teodor Parapiru poate să scrie orice carte pe care și-o dorește inima/mintea lui. A și făcut-o, dacă ne uităm pe lista cu volumele publicate, de la antologia de poezie biblică, romanul de aventuri/polițist, cărțile cu minori tunși zero până la coplesitorul **Dicționar enciclopedic de expresii celebre**. Truda pentru documentarea la menționata contribuție lexicografică l-a ajutat să fișeze cantități imense de material (inclusiv uman), ușor de topit în povești despre contemporanii săi. Probabil că din aceeași îndelungată cercetare (plăcerea este și de partea anticilor investigați) să se fi născut și legendarele adevăruri socratice - Știu că nu știu nimic .

Din prietenia cu Socrate, feciorul moașei, s-a născut minunata aventură a anului 2024, **Amintiri de la catedră**. E o carte cum se poartă astăzi prin târg, cu de toate, la prefață Alina Comșa Durbacă îl „povestește” pe profesorul trăsnet care „îi învață pe elevi limba română spunându-le bancuri”, la final, profesorul de limba și literatura română de la Școala 31 stă zugerăvit în viziunea oamenilor de presă Victor Cilincă, Angela Ribinciuc și Ghiță Nazare. La mijloc, cât încap, 37 de straturi cu observațiuni, îndreptări și băgări de seamă din viața școlii: intelectualul Teodor Parapiru e pornit împotriva imposturii confirmate prin adeverințe, diplome și titluri supreme, prostiei purtate cu majusculă, inerției (exprimată hotărât printr-un crez perpetuat: vremea trece, leafa merge!), carierismului, neputinței de a dori altceva în afara comodității cerebrale personale. Frontul e larg, greu de stăpânit, numai că stațiile intermediare/punctele de control sunt bine gestionate de priceputul pedagog, subjugat mai bine de patru decenii de lumea școlii.

Inedita, sub toate aspectele, caracterizare a profesorului gălățean vine din partea lui Nicușor, hotărât să plece în Italia, pentru întregirea familiei: „Dom profesor, mulți foști elevi de-ai dumneavoastră vă vorbesc de bine, chiar și alți oameni pe care îi cunosc spun că știți multă carte, nouă ne răspundeți la fel de fel de întrebări din toate științele, ați scris și cărți, dar eu de mult timp vreau să vă întreb: dacă sunteți așa deștept, de ce ați fost prost și ați rămas toată viața la școala asta amărâtă, să vă bateți capul cu minori obraznici și neastâmpărați.”

(*Despărțire cu o întrebare grea*). Judecata lui Parapiru confirmă că metoda inductivă funcționează, că toată clasa, prin extensie, toată școala de cartier mărginaș, e plină de Parapiri care pot, oricând, cu virtuți/drepturi egale, evolua alături de dascăl (a se verifica fraza în „Somnoroase Păsărele”, Orientare profesională, Impresii și recomandări, Corupere de majori etc.).

II.-Tristeți festive

Amintirile de la catedră sunt adunate într-o carte extrem de tristă, împovărată de gândurile omului trecut prin viață. Accept să nu mă credeți pe mine, un nimeni. Auziți-l/ citiți-l și aplaudați-l pe autor : „Vă dau să mâncați și să beți cât puteți duce, dar nu mă luați pe mine la vale cu Eminescu. N-am mai citit o carte de un secol! zice cu aplomb. N-am timp, pe cuvânt! Hai, că fac cinste cu ce vreți să beți!...” (*Despre Eminescu, la o cafea*), „Acum, spune dumneata, ce dracu să faci în viață cu învățământul și cultura lui? N-o să aibă nici după ce să bea apă, asta e realitatea!...Mumental, vreo câteva sute de ani, poporul n-are timp de-așa ceva!... Sunt alte priorități: burta, afacerile, sexul, democrația, globalizarea...” (*Oaia neagră a familiei*), în fine „Cine scrie n-are ce mânca!...”(*Corupere de majori*). Pe timpul lecturii, antologările cresc necontrolat, spre lauda prozatorului.

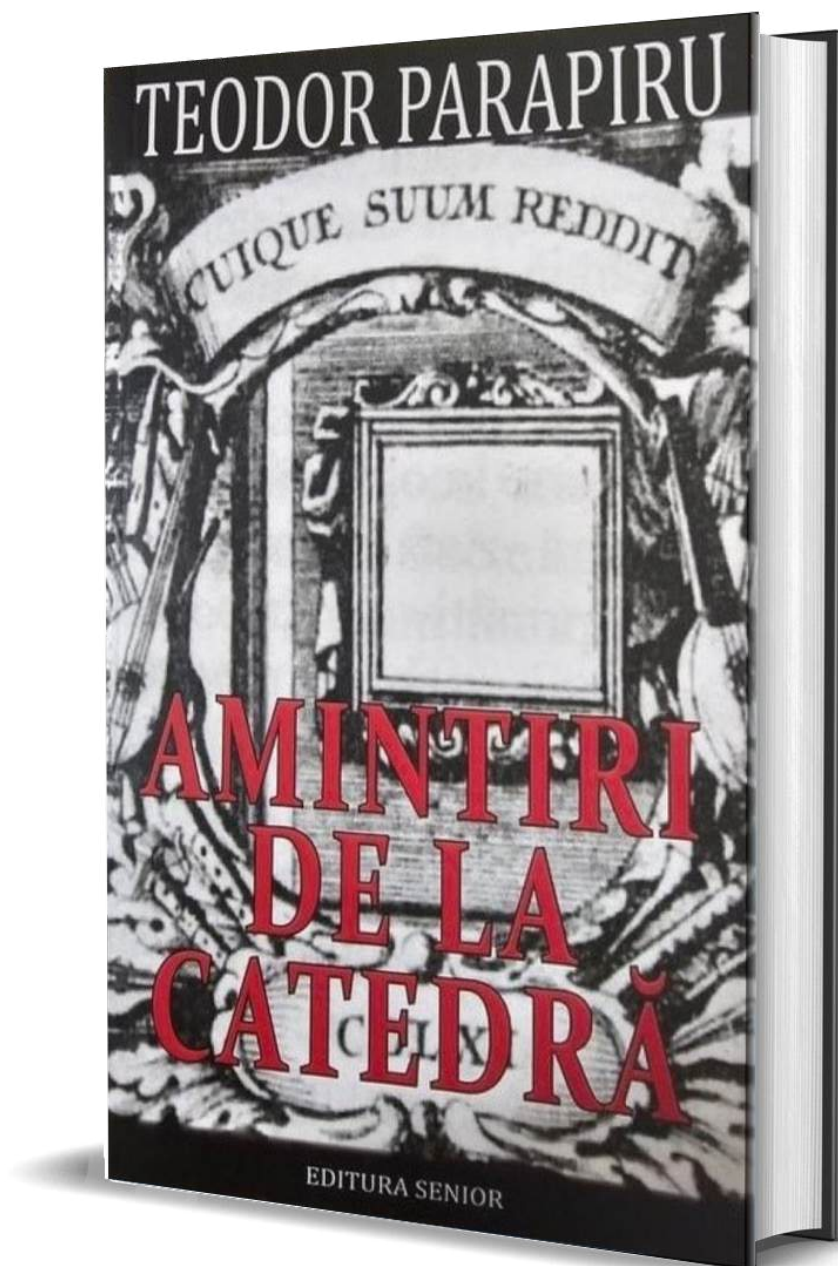
Completez și cu următoarea observație: dincolo de notațiile șagalnice, bine tolerate de semnătura lui Parapiru, impuse de prezența auto/ironiei citesc nostalgia (abia mascată) a omului separat (oficial și definitiv) de freamătul școlii, încercat de neajunsurile vârstei, vizitat doar întâmplător de semănătorii bucuriile de odinoară. Când voia să redevină copilul buimăcit de întrebările vieții (sale), ale lumii

exterioare, urc la catedră, îi provoca pe cei mici, de la V-VIII, îi fascina cu fanteziile sale ludico-filologico-filozofice.

Parapiru nu intenționează să revoluționeze școala, o fac destui din galerie, care apoi fluieră a pagubă pe holuri, la expirarea mandatelor obținute prin furțișag, mimetism, insolență. Vrea ca această instituție, mai puțin distribuită pe milenii, cu doar ceva secole la activ, să revină la matca naturală, să îmbrace haina credibilității, a suportabilității și a utilității sociale.

Prestațiile la catedră nu sunt nici persecuții, nici execuții. Ele încearcă să aprindă lumina de la capătul atins de scintilații al minților în dezvoltare, prin întrebări meșteșugite (pas cu pas , cum ar spune un celebru manager național, constructor de case). Metoda era cotidian exersată prin târgul Ieșilor, după cum ne asigură documentele, cercetate de către vrednicul biograf al marelui povestitor.

Maniera de lucru era statuară (nu statutară!), întrucât venea să înlocuiască o alta, intens promovată doar în paginile de literatură (măcar de-ar fi așa!) : până data viitoare aveți de învățat de aici, până aici. Spre deliciul cititorilor de orice vârstă, de azi, de mâine trag de prin **Ion Creangă (viața și opera)**, trecută în catalogul lui **G.Călinescu** .” A doua zi institutorul intra în miezul lucrurilor, dar fără nici o carte, căutând numai să îndrepte atenția copiilor spre ființe și lucruri, făcându-i să le observe bine și să le deosebească. Întrebările, în duhul *Povăzătorului*, pe care le punea ca să ajungă pe calea socratică la definirea noțiunilor erau hazlii, ba chiar puțin cam năstrușnice. Astfel de întrebări trebuie să fi stârnit în clasă un chiot necurmat, dacă cumva le-a pus: „-Văzut-ați mătă? întreba,

de pildă, Creangă. –Am văzut mîță ! răspundea acela pe care se oprise degetul institutorului. –Câte picioare are mîța ? –Mîța are...etc.” Verificați procedura în *Substantive și adjective, Un răspuns de notă maximă, O metaforă, Povestea unei ghicitori, Destinul ciobanului din Miorița, Corupere de majori* ca să înțelegeți că, în conservatorismul/dogmatismul ei bine temperat (consecvent contestat), școala face minuni inimii, minții și societății în plenitudinea ei.

Admițând ca valabile toate acestea, vorbim despre **Amintirile de la catedră** ca despre o carte necesară, vie, mustind de inteligență și de har pedagogic, cum rar ni se întâmplă să parcurgem la distanță de ani.

Macabriel

Gabriel Nicolae MIHĂILĂ

Macabriel

a fost o vreme când m-am așezat cuminte în pieptul lui
Dumnezeu
iar El s-a îmbolnăvit de mine

de acolo de jos din poezie din pământ din mormânt văd
oamenii cum vin și pleacă
de acolo de sus din poezie din cer pe aripile mele își iau masa
toți necunoscuții care spun *lasă-l, e nebun, scrie poezie*
îngerul păzitor înmoaie un deget în paharul cu băutură
apoi beau liniștit până țâșnește de frică singurătatea
dinăuntru
atunci când lumina e stinsă carnea nu mai are greutatea iar
distanța se micșorează
se face cât un gând
alunecă rece pe șira spinării
știu că nimeni nu poate să vadă
cum îmi sprijin cerul gurii
pe țeava rece de revolver
și ameninț să-mi zbor creierii
cu care nu a mai făcut dragoste
nimeni

degetul nehotărât pe trăgaci e doar
un pat de moarte
unde agonizez

nu poți fi niciodată prea sărac dacă întinzi metafora
pe pâine dimineața la micul dejun
și hrănești câteva suflete
sau dacă dormi în locul câinelui
dacă visezi în locul câinelui

o a m e n i
 nu poți fi niciodată prea fricos
 poezia are gard de sârmă ghimpată
 din carnea poetului mușcă toți flămânzi

în subsolul poeziei e un sanatoriu
 și doar eu am leacul
 simt cum pe dinăuntru
 crește un poet din ce în ce mai înalt
 despre care nu știe nimeni
 pielea se crapă se umflă buricele degetelor
 mâna mea devine om
 are ochi nas urechi plămâni și alte mâini mai mici
 se ceartă ca frații pe fiecare cuvânt
 o mână învață să sape în carne ferestre
 pe unde să intre lumina
 să intre oamenii să intre Dumnezeu

poezia e atunci când construiești de la zero chiar dacă
 PărințiiAuSauNuAuBani și
 ÎțiLipseșteTotulSauNuÎțiLipseșteNimic
 atunci când îți plimbi viața greoaie
 pe o pojghiță de gheața ca și cum
 ai fi dependent de frig
 atunci când uiți unde ți-ai parcat
 camionul cu vise și pierzi cheile de la casă
 atunci când CheliaCâștigăBătălia iar timpul te împinge ușor
 de pe acoperișul realității și nu-ți oferă
 decât o mașină de scris în brațe

sunt când poezia
 e un câmp de beton turnat proaspăt
 care-ți înghite oamenii dragi
 iar tot ceea ce simți e o foarfecă deschisă
 semn de ghinion
 e piper vărsat pe masă & e pasul cu stângul
 la ieșirea din casă & e o pisică neagră
 pe care o evită toți

secretul meu e că odată am dezbrăcat o femeie de poezie
 și tare fericită a mai trăit.

A real Veronese tree

Nicolae BACALBAȘA

Om bătrân și hârșit printre cele lumești și mai ales prin lumea cărților (peisaj securizant și aseptizat, prietenii reci dar onești ai lui Victor Hugo care pentru mine au reușit să fie calzi) rar mi s-a întâmplat să fiu lovit de o carte ca de o surpriză. Că de, văzurăm destule...Și uite așa mă lovi deodată Copacul Veronese. Nu e prima dată că mă lovi un copac. M-a mai lovit unul în Disneyland, în Statele Unite. Plecat în o croazieră în Caraibe am ajuns tangențial în Florida să văd Disneyland și Sea World. Credeam că Disneyland e un kitch. O fi el și kitch dar unul cu totul special. La intrare în parc un imens arbore, un arbore uriaș, straniu care m-a atras magnetic. Știam unde sunt, ce urma să văd, eram om matur și suficient de cult și totuși copleșit de posibilul ridicol, umilit dar vrăjit m-am adresat cu speranță funcționarului de la poartă.

- It's real?
- It's real Disney tree, mi-a răspuns zămbind înțelegător și complice.

A „real Disney-Veronese tree” realizează sexagenarul regizor Radu Dinulescu, un individ care după dramatic și vizual invadează literarul. Dinulescu, fiu de regizor de teatru brăilean, crescut la Galați, absolvent al liceului „Vasile Alecsandri” își prezintă viața și lumea, din liceu începând, în trei volume burduhănoase „Diversiune în eter”, „Confretria tropicană” și „Copacul Veronese”. Trilogia gălățeană pare o ambiție demăsurată, o egolatrie care cuprinde schematic trei cincinale. Cam psihiatrică întreprinderea și cu mari riscuri din start de a fi greoaie. Uite că nu este! De ce Veronese? Se referă la un episod din stagiul militar la început de Facultate, studenți intrați la teatru, arte, teologie în o școală militară termen redus în Oltenia unde dau în clocot borhotul dormitorului comun promiscuu, energia debordândă a tinereții, mârlnia inerentă oricărei comunități largi înghesuite și sclipirea intelectuală provocatoare a câtorva elitiși rebeli. Se referă la culoarea „verde veronese” a unui arbore folosit ca reper la instrucție. Termen lansat brusc de unul din soldații elevi ca un oxymoron al realității. Pictorul Italian Paolo Coliari cunoscut ca Veronese (după locul nașterii) artistic e legat de Veneția (1528-1588) este însă și un bun calapod pentru ciubotele lui Dinulescu. Stil amplu, fără efort, amator de culoare, mișcare cu o producție artistică imensă. Dinulescu are câteva particularități literare. Una este o sinceritate dezarmantă care amintește de J.J Rousseau din Confesiuni, o patologică lipsă de pudoare. Un exhibitionist care se ignoră. Pentru mine scrierile explicit și concret în amănunt temporal și spatial autobiografice maladiv hiperexacte ca în nota informativă sunt de fapt manifestările unui canibal candid. Scrierea sa este Sfânta Marea Nerușinare trăită însă cu

candoarea celui ce nu a aflat și beneficiat de darul biologic al rușinii. Conform antropologului American Paul Ekman care în 1960 a descoperit că emoțiile sunt înnăscute și universale avem numai șase tipuri de emoții fundamentale între care și rușinea. Jena este o emoție cognitiv mai elevată, filogenetic relativ nouă, doar vreo 60 milioane de ani. O altă particularitate a acestui straniu animal literar este o senzualitate ieșită din comun (cel puțin pentru mine din fericire sau din păcate căci chiar în absența acestei metehne tot am intrat în necazuri) care îi dinamitează viața socială îi dă o corolă de minuni dar îl târăște în ambiguități, duplicități amintind că dacă Sfântul Augustin numea scârbavnicul mădular autocrat, independent în cazul lui Radu Dinulescu acesta a fost un stăpân nemilos. Chiar peste timp, decenii, rememorând în scris întâlniri concrete violența cărnii lovește cu o neașteptată prospețime a memoriei afectiv-viscerale.

Ăsta o fi blestemat sau hărui? Oricum însă social i s-a tras. Dinulescu relatează pasionant, smulge halca semnificației precum caricaturistul și prolific și copleșit uneori de amănunt în delirul hiperexactității reușește să prindă gestul, replica, amănuntul care centrează realitatea. Da, l-a învățat meseria scenei și a lentilei ce este travellingul: Ochiul lui literar zomează enorm pe găurile din ciorapii socrului activist de partid, de la Cabinetul de Partid, găuri în dreptul halucelui, socru ce găsește soluția să-și trimită nepotul nou născut la Casa de copii, că dacă-i el de la Partid s-ar purta frumos acolo cu moștenitorul... În roman mici intersii teatrale, dialoguri implicând familia, mamă țarancă devenită inginer enolog păstrând tradiția și prejudecățile începuturilor, socrii mică burghezie pragmatică iudeocomunistă, autorul tânăr tată de 19 ani inconștient și critic totodată. Plasticitate și esențializare atingând perfecțiunea. Și copacul Disney-Veronese... Realism și hiperexactitate îmbibate în senzualitate retrăită în toată carnalitatea ei cu grefare de imaginar și oniric. Inclusiv perechea de pisici, pisica albă-pisica neagră (Yingul și Yangul) cu pupile a unei moralități transcendente (de, Dinulescu e oleacă nepotul doctorului morfinoman Mihail Bulgakov, așa cum cuplul de pisici sunt descendente ale lui Belbuzuth a acestuia). Totuși nu rezultă o himeră, ci un monolit. Cărui monolit îi cade victimă însuși autorul.

- Ce e adevărat și ce e inventat în tot ce scrii?
- Nici eu nu îmi mai dau seamă

Autorul ca victimă a lui însuși! Din acest eclecticism pe care inițial îl abordez ca dubios în final te alegi cu o lectură asemeni unui alcool cu adevărat bun: lunecă pe jghiabul gâtului cu naturalețe și delicatețe, nu arde, se răspândește învăluind și parfumând.

RADU DINULESCU

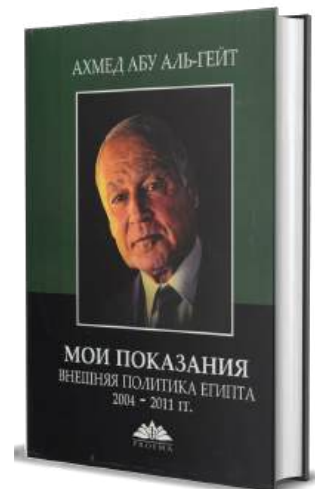
COPACUL VERONESE

Ahmed Abu Al-Gheit

Mărturisiri - Politica externă a Egiptului 2004 - 2011

F.Z.

Cu ocazia vizitei delegației Uniunii Scriitorilor din Egipt ne-a parvenit la Uniunea Scriitorilor din România- Filiala Sud-Est, cartea fostului ministru de afaceri externe a Republicii Egipt, Ahmed Abu Al-Gheit privind politica acestei țări în relațiile internaționale în lunga perioadă când acesta a coordonat-o. Țară riverană Mării Negre, încadrați implicit în complexul Mediteranei, România este direct interesată în această problematică, în plus, chiar dacă noi ca europeni suntem tributari culturii greco-romane, temelia omenirii moderne este profund conexasă cu multimilenara civilizație a Nilului. Egiptul este o țară suprapopulată, centrată pe un fluviu ce străbate un deșert, cu o populație musulmană creștin coptă, în o zonă cu geopolitică complicată și deseori violentă. Problemele utilizării bazinului hidrografic, geopolitica apei este o problemă centrală și vitală a Egiptului. Egipt înseamnă situarea într-o zonă în conflict armat seriat din Egipt înseamnă relațiile între sumiți și șiiți în cadrul lumii arabe, înseamnă geopolitica Mediteranei, a golfului Persic, al strâmtorii Bab-el Mandeb. Toate acestea trebuie realizate în condițiile asigurării și apărării demnității, a dezvoltării, a unității și a solidarității sociale. Principiul de bază al diplomației egiptene a fost „Patria mai presus de toate”. Patria pentru Egipt înseamnă și musulmani și copti. Autorul consideră că cei ce au condus succesiv Egiptul (succesiune ce a cunoscut și episoade violente) au fost supuși acestui concept fundamental de „Patria mai presus de toate” în ciuda a tot și toate. Lucrarea are 13 capitole tratând problemele complexe ale echilibrului politic al unei țări aflată la nivelul uneia dintre articulațiile esențiale ale geopoliticii mondiale. De reținut una dintre declarațiile ministrului Ahmed Abu Al-Gheit la sesiunea generală a ONU, decembrie 2010: „Chemăm toate țările și guvernele să își asume integral responsabilitatea de a contracara conflictele confesionale, religioase și culturale și să răspândească cultura toleranței, apărării și cooperării comunităților pentru a realiza în comun civilizația coexistenței, înțelegerii și cooperării”.

DICȚIONAR Artiști plastici gălățeni (207)

Corneliu STOICA

PRICOPESCU, Emil – sculptor.
S-a născut la 18 august 1938, în comuna Cerțești, județul Galați. A absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, secția sculptură (1965). Profesor la Liceul de Artă „Margareta Sterian” din Buzău (1968-2004). Membru fondator al Filialei Buzău a U.A.P. R.(1968) și președinte al acesteia între 2002-2006. Din 1968 a participat la toate manifestările de grup și colective din orașul în care trăiește.
Expoziții personale: Sala Moldavia, Buzău (1970); Teatrul Dramatic „George Bacovia”, Bacău (1972); Sala Mall, București (2000); Galeriile de Artă Orizont, București (2002); Palatul Comunal, Buzău (2005); Clubul Diplomaților – Salonul Verde, București (2006); Galeriile de Artă „Ion Andreescu”, Buzău (2007); „Nude”, Academia L’OREAL, București (2007); „Ipostaze 2”, expoziție împreună cu fiica sa Agatha Pricopescu (artă decorativă), Institutul Cultural Român, București (2021).
Participări la expoziții de grup: din 1979 participă cu lucrări de sculptură la Bienale și Anuale de stat și la expoziții județene organizate la Bacău, Brăila, Ploiești, Focșani, Brașov, Piatra Neamț, Pitești, la expoziția „Artiști plastici din zona Tecuci”;

Saloanele Moldovei, Bacău-Chișinău (1998-2006); „12 artiști plastici buzoieni”, Qudenaarde, Belgia (1998); Galeria Căminul Artei, Galeria Apollo, Galeria Artis, București (1998-2006); Salonul republican de artă, sala Dalles, București (1979, 1982); Saloanele Moldovei, Bacău-Chișinău (1998 - 2006); Bienala „Lascăr Vorel”, Piatra Neamț (1998); Bienala Artelor „Ion Andreescu” (1998 - 2024); Galeria Eforie, București (1984, 1992); „Artiști plastici buzoieni”, Galeria Simeza, București (2002); Concursul de Artă „N. Tonitza”, Bârlad (2003, 2005); „Brâncușiana”, Tg. Jiu (2003, 2005); Salonul de sculptură mică, Galeria Apollo (2005) și Galeria Artis (2006); „Metamorfoze plastice”, pictură, sculptură și grafică, Accademia di Romania in Roma (2021). Participări la Tabere de creație: Măgura-Buzăului (1973, 1980), unde a realizat lucrările „Homo Faber” și „Femina Faber”. A înființat și condus, după 1997, Tabăra națională a elevilor din liceele de artă de la Poiana Pinului, Buzău. *Lucrări de artă monumentală*: „Chivot”, Beceni–Dimiana, județul Buzău (1998); Monumentul Eroilor, comuna Galbenu, Brăila (1992); Obelisc și Bustul lui Corneliu Coposu, Rm. Sărat (2000); Bustul lui Al. Marghiloman, Liceul Alexandru Marghiloman, Buzău (2000); Bustul matematicianului Grigore Moisil, Liceul Grigore Moisil, Buzău; Bustul poetului Vasile Voiculescu, Biblioteca Județeană Buzău și Casa Memorială Pârscov, Buzău (2000); Bustul pictorului Ștefan Popescu (2000); Monumentul eroilor Patriei, Buzău (2003); Busturile primarilor Nicu Constantinescu și Stan Săraru, Palatul Comunal, Buzău (2004); Bustul Mitropolitului Irineu Mihălcescu, Pătârlagele (2004). *Distincții*: Diplomă de Onoare la Tabăra de sculptură Măgura Buzăului, edițiile a IV-a și a XI-a (1973, 1980); Profesor evidențiat (1984); Premiul III pentru sculptură în lemn (M.E.C., 1997); Ordinul Național pentru Merit în Grad de Cavaler (2000); Premiul U.A.P. pentru sculptură la Bienala Artelor „Ion Andreescu”, Buzău (2002); Diplomă de excelență în cultură, Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național Buzău;

Pricopescu Emil - Homo Faber

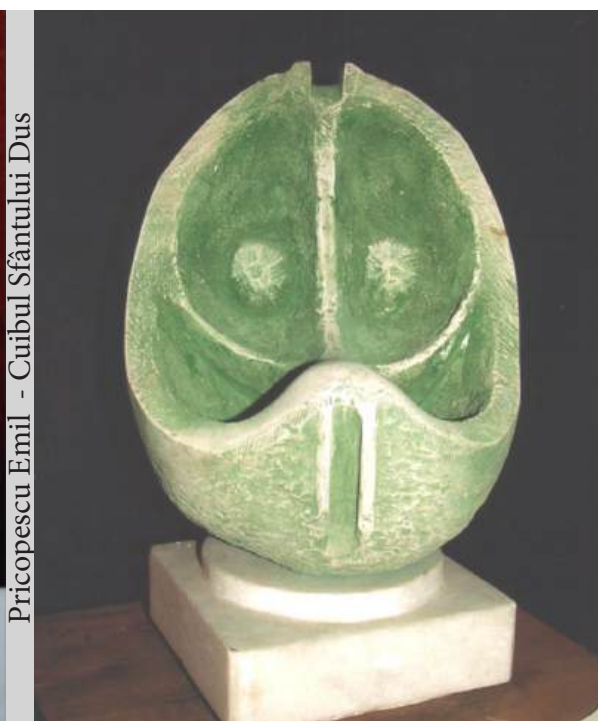
Pricopescu Emil - Catedrala

Premiul și medalia „Sf. Luca” acordate de Fundația de Artă „Sf. Luca” la Concursul Național de Pictură, Grafică, Sculptură și Artă Decorativă „N. N. Tonitza”, Bârlad (2005); Titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Buzău (2005). Lucrări ale sale se găsesc în colecții de stat și particulare din România, Belgia, Germania, Japonia, Polonia.

Emil Pricopescu este cunoscut înainte de toate ca un reabil portretist. În spiritul celor mai bune tradiții ale sculpturii noastre figurative, el a realizat portretele unor importante personalități ale istoriei și culturii românești: Burebista, Ștefan cel Mare și Sfânt, Ștefan Luchian, Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu, Ștefan Popescu, George Enescu, Vasile Conta, Mitropolitul Ioan Irineu Mihălcescu al Moldovei ș.a. Ceea ce urmărește artistul este ca dincolo de asemănarea fizică să evoce psihologia modelelor, să concentreze în expresia exterioară a chipului acestora ceva din trăsăturile care să le lumineze lăuntru, să le evidențieze calitățile morale care i-au caracterizat. O face printr-un modelaj inteligent, mai cald sau mai aspru, cu accentuarea unor detalii, prin armonizarea plinurilor și golurilor, a suprafețelor luminoase și a celor umbrite. Emil Pricopescu a realizat de asemenea remarcabile lucrări cu caracter alegoric și simbolic, a immortalizat în lemn sau piatră ideea unității naționale, a îngemănării, a întrepătrunderii, a devenirii, a dat viață unor teme și motive inspirate din mitologia dacică, din cea biblică sau din tradițiile folclorice românești („Bendis”, „Îmbrățișarea întâiului chemat”, „Dragobeții din Buzău”, „Cuplu”, „Mirabila sămânță”, „Femina Faber”, „Sfânta Treime”, „Cuibul Sfântului Duh”, „Duhul Sfântului Luca”, „Iisus învingător”, „Catedrală”, „Emanuel”, „Bunul păstor”, „Evlavie cu Sf. Graal”, „Apostol”, „Rugă”, „Măicuțe rugându-se”, „Unire”, „Muză”, „Maternitate” etc.). Rode-bosse-ul „Homo Faber” este un adevărat omagiu adus omului creator, o celebrare a capacității sale de a făuri bunuri spirituale și materiale care să reziste devorațiunilor timpului și să înfrunte veacurile. Nu întâmplător în aceste lucrări întâlnim volume cu valoare simbolică ce iau forma cilindrului, sferei, cubului.

Pricopescu Emil - Ștefan cel Mare

Pricopescu Emil - Cuibul Sfântului Duh

Mâinile configurate stilizat în partea superioară semnifică triumful creației, încununarea rodnică unei activități umane de o deosebită noblețe. „Unire”, „Catedrală” și „Slavă Eroilor”, au o înfățișare monolitică și sunt compuse din volume rectangulare, care dau lucrărilor măreție și solemnitate. „Îmbrățișarea întâiului chemat” ne duce cu gândul la Sf. Andrei, primul pescar chemat la apostolat de Mântuitorul Iisus Hristos, după cum „Evlavie cu Sfântul Graal” amintește de legenda conform căreia, după Cina cea de Taină, Iosif din Arimateea a păstrat potirul de onix din care băuse Iisus și a strâns în el puțin din sângele Acestuia înainte de punerea Sa în mormânt. „Bendis” întruchipează pe marea divinitate feminină dacică ce era considerată zeița Lunii, a pădurilor, a nopții și chiar zeiță magiciană, hotărâtoare a destinelor oamenilor, asemenea Ursitoarelor. „Dragoștii de Buzău” evocă sărbătoarea românească de sorginte populară a îndrăgostiților. „Sens selenar” are valențe cosmogonice. „Phoenix” este închipuită ca o împletire de volume, dezvoltate în partea superioară, ce dau impresia unei torțe, sculptorul fiind convins că sensul vieții materiale și spirituale îl reprezintă Renașterea și că în acest simbol mitologic al păsării care în vechiul Egipt renăștea din propria cenușă este inclusă însăși ideea de continuitate, de ștafetă pe care urmașii trebuie să o preia și să o ducă mai departe. „Mirabila sămânță” este o metaforă în lemn a misterului germinației telurice ridicată, ca și în poezia cu același titlu a lui Lucian Blaga, la rangul de germinație cosmică. Este o laudă adusă sevelor pământului, fertilității, măruntei semințe „ce-nchide în sine supreme puteri”.

Există în sculpturile lui Emil Pricopescu o permanentă aspirație spre claritate, armonie și echilibru, un simț al monumentalului, o preocupare asiduă pentru construcția monolitică ce dă senzația de greutate sau, dimpotrivă, de elansare în spațiu, un ingenios joc al planurilor și volumelor, o rigoare geometrică pe care n-o abandonează niciodată. Sunt tot atâtea calități care dau statuarei sale expresivitate, forță emoțională și capacitatea de a se integra în spații deschise sau în interioare intime. Opera sa este rodul unui împătimit cioplitor, a unui profesionist de înaltă clasă, cu respect pentru artă și pentru beneficiarii acesteia, care cu uneltele și harul său s-a dăruit cu totală generozitate slujirii artei. O operă cu profunde semnificații umane și filozofice, cu o încărcătură care exprimă vitalitate, robustețe, trăire interioară, sensibilitate. O operă care, parafrazând o mărturisire a sculptorului, „încorporează în substanța sa idei, dar care vorbește inimii”.

Bibl.: Octavian Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1976; Mircea Grozdea, *Sculptori români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1984; Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu, *Enciclopedia artiștilor români contemporani*, vol. IV, Editura Arc 2000, București, 2001; Corneliu Stoica, *Interferențe*, Editura Sinteze, Galați, 2009; Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase în Moldova*, vol. II, Editura Art XXI, Iași, 2009; Valentin Ciucă, *Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010*, Editura Art XXI, Iași, 2011; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, ediția I, Muzeul de Artă Vizuală Galați, Editura „Terra”, Focșani, 2007; ediția a II-a revăzută și întregită, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013; Corneliu Stoica, *Fețele imaginii*, Editura „Sinteze”, Galați, 2016; *Un secol de sculpturi românească*, enciclopedie online, Fundația Culturală META (coordonator de proiect, Radu Pervolovici).

IN MEMORIAM

Centenar Eugenia (Gina) Hagi-Popa

Corneliu STOICA

Se împlinesc în această toamnă, la 11 noiembrie, 100 de ani de la nașterea pictoriței și graficienei Eugenia (Gina) Hagi-Popa, personalitate de notorietate națională și internațională, sora mai mare a regretatului poet Grigore Hagi, ambii porniți pe drumul artei și literaturii de pe meleagurile binecuvântate ale Covurluiului, născuți fiind în orașul Tg. Bujor. În 2010 a avut ultima sa expoziție personală, o mare retrospectivă, deschisă la Galeria Căminul Artei din București, cuprinzând peste 200 de lucrări, care a reliefat înaltului potențial creativ al artistei și contribuția ei la îmbogățirea patrimoniului plasticii românești. Cu acel prilej a fost editat la Tipografia „Everest” și un substanțial catalog-album apărut în excelente condiții grafice.

Eugenia (Gina) Hagi a absolvit Academiei de Arte Frumoase din București (1948) și Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică, pe care l-a frecventat între 1944 - 1949. A lucrat până în 1958 ca actriță la Teatrul Național și Teatrul Tineretului din București. A debutat în pictură la Anuala de stat din 1958 cu un tablou intitulat „La moartea poetului Nicolae Labiș”, iar între 1960-1962 a trăit și a lucrat în China, împreună cu soțul său, pictorul Eugen Popa,

Gheorghe Miron - Nu întoarce privirea

la Institutul de Artă din Hangzhou. În 1963, timp de șase luni, a lucrat la Paris, în atelierul pictoriței Magdalena Rădulescu. A obținut o bursă din partea Muzeului de Artă Modernă „Stedelijk” din Amsterdam și la recomandarea acestuia a lucrat în stagii de câte trei luni, în anii 1975, 1977, 1979, 1990, în Olanda și S.U.A. Și-a organizat mai multe expoziții personale la Hangzhou și Pekin (China, 1962), București (1962, 1973, 2010), Cluj-Napoca (1963), Tg. Mureș (1963), Paris (Franța, 1966), Padova, Abano-Terme (Italia, 1970), Olanda (1974, 1975, 1977, 1979, 1980, 1982, 1984, 1985, 1987, 1990, 1991), München (Germania, 1992), Denver (SUA, 1990) etc. Este autoarea unor importante lucrări de artă murală aflate la Bacău, Turnu-Severin, Tg. Jiu, Buzău și Giurgiu. A realizat și ilustrație de carte, iar lucrări ale sale se află în muzee și colecții particulare din România, Franța, Italia, S.U.A, Belgia, Germania, Olanda etc. A fost onorată cu mai multe distincții, printre care Premiul II la Festivalul Mondial al Tineretului de la Viena, Moscova, București pentru lucrarea „Cursa păcii” (1959), Diploma și Meritul Cultural Chinez (1962), Premiul II și titlul de laureat pentru lucrarea de artă murală de șa Fabrica ”Danubiana” din Giurgiu (1978), Titlul de Cetățean de Onoare al localităților Săvârșin (2008) și Tg. Bujor (2011). A încetat din viață la 29 iulie 2014, la București.

Opera artistei cuprinde în repertoriul ei peisaje, naturi statice, portrete, nuduri, compoziții cu mai multe personaje. Ca tehnici, a cultivat pictura în ulei și acrilice pe suport de pânză, carton, placaj, sticlă, desenul în cerneală chinezească, tuș, cărbune, creioane colorate, tehnici mixte etc. Începuturile în pictură stau sub semnul unei nețărmurite iubiri pentru meleagurile natale de la Tg. Bujor, pentru casa părintească de pe dealul Chităroaia, pentru obiectele de utilitate gospodărească, pentru persoanele care i-au fost apropiate în anii frumoși ai copilăriei și adolescenței. Moara din Umbrărești, șoseaua care duce spre Vârlezi și Galați, lunca populată

Eugenia Hagiu Popa - De-a lungul canalului

de sălcii, dealurile Bujorului, bucătăria și magazia casei părintești, scene ce țin de universul domestic sunt evocate cu căldură și vibrație poetică, în acorduri cromatice care strecoară în suflet nostalgie ("Moara de la Umbrărești", „Furtună pe șes – Tg. Bujor”, „Sălciile”, „Șesul cu sălcii”, „Lunca Bujorului”, „Dealul Chităroaia”, „Mamaia”, „Eva, fetița cu părul roșu”, „Oalele negre – Chităroaia”, „Coșul de papură”, „Gutuile”, „Farfuria cu pește”, „Bucătăria de la Chităroaia”). Aceste imagini, care apar în tablouri pictate între 1940 – 1957, vor fi amplificate cu altele din desene realizate îndeosebi în 1963 („Tg. Bujor – Panorama”, „Tg. Bujor – Biserica”, „Casa de Cultură „Mihai Eminescu” Tg. Bujor”, „Pe dealul de la Chităroaia”, „Scaieți pe deal la Bujor”, „Păpușoi”, „Floarea soarelui”, „Dealurile Bujorului I, II, III, IV” etc.). Sunt desene în tuș, executate cu dezinvoltură și precizie, linia este energică și are fluiditate, viguroasă sau suplă, elementele ce alcătuiesc ansamblurile sunt configurate sintetic, reduse la ceea ce este esențial.

Cei doi ani petrecuți în sud-estul Chinei la Hangzhou i-au permis Ginei Hagiu să descopere o lume necunoscută și miraculoasă, depozitară a unei culturi străvechi, pe care a căutat să o cunoască și să o înțeleagă în profunzimea ei. Fină observatoare a realităților din jur, pictorița a reținut peisaje și oameni surprinși în activitățile lor zilnice, chipuri de copii și adulți, case construite pe canale, străzi înguste, ambarcațiuni caracteristice, poduri, temple, pagode, Marele Zid, fețele lui Budha, monumente, locuri care poartă amprenta specificului țării respective.

Lucrările conținând impresii din călătoriile făcute de artistă prin țară sau prin Italia, Olanda, Franța, Rusia, Germania, Bulgaria etc., ca și cele din ciclurile „Păsări și flori”, „Capra”, „Deal” sunt de notorietate în creația Ginei Hagiu. Dacă în ciclul „Păsări și flori” (1970 – 1976) decorativismul abstract este preponderent, iar în „Capra”(1976 - 1980) artista explorează în tehnici diferite (pictură pe sticlă, acrilice, tușuri, creion) motivul unui obicei atât de cunoscut în tradiția populară românească, în „Deal” (început de prin 1980 și continuat până la sfârșitul vieții), ea dă viață, într-o manieră foarte personală, ce amintește de scoarțele și lăicerele țărănești, unei teme care a preocupat pe mulți artiști, cea a dealului, formă de relief caracteristică pentru meleagurile copilăriei sale. „Dealurile” Ginei Hagiu sunt adevărate poeme cromatice, în care liniile ondulate și curbe sugerează desfășurări spațiale domoale, specifice reliefului moldovenesc. Materia picturală este așezată în tușe expresive și dense, în ritmuri ce conferă suprafeței pictate sonorități muzicale.

Artistă de o sensibilitate aparte, modernă ca viziune și expresie plastică, cu un discurs inconfundabil, Eugenia (Gina) Hagiu-Popa rămâne o creatoare care în existența sa terestră s-a dăruit cu sinceritate, pasiune, devotament și responsabilitate picturii și graficii, lăsând ca moștenire o operă vastă și durabilă, care îmbogățește în chip fericit patrimoniul național al artei.

ARHIVĂ FOTO

- 1. Ziua Internațională a Patrimoniului Cultural Imaterial.
Un omagiu adus Tradițiilor Satului Românesc prin
„Ipostaze Etnografice”**

CRONICĂ

- 3. Cicluri poetice esențializante - Octavian Mihalcea**
12. Eminescu în vizorul „puterilor” - George Lateș
14. Lecturi în oglindă - Virginia Dimofte Chiriac
17. Stela Garștea-Filip. Pictura - Poezia mută - Nicolae Bacalbașa
**24. Recitind „Din psihologia poporului român” sau virtutea trădării la
români - Gheorghe Bacalbașa**
26. Trădare. A înșela voit și perfid? - Simona Trifu
**30. Teodor Parapiru. Amintiri de la catedră. I. Socrate al nostru, de
Galați - Vasile Leonte**
35. A real Veronese tree - Nicolae Bacalbașa
**37. Ahmed Abu Al-Gheit. Mărturisiri - Politica externă a Egiptului
2004 - 2011 - F.Z.**

SERIAL

- 5. Enciclopedia Română. Un inventar complet al avuțiilor și forțelor
naționale - Gheorghe Felea**
18. Recompensa - Ion Manea

CREAȚIE LITERARĂ

- 33. Macabriel - Gabriel Nicolae Mihăilă**

ART CITY Reading CITY

- 16. Festivalul „Acasă peste Prut” ed. II**
**23. Mărturisiri - Politica externă a Egiptului 2004-2011,
ed. Proema, Baia Mare, 2021**

ARTĂ PLASTICĂ

- 38. DICȚIONAR. Artiști plastici gălățeni (207) - Corneliu Stoica**
41. IN MEMORIAM. Centenar Eugenia (Gina) Hagiu - Popa - Corneliu Stoica

ERATĂ la Rubrica „Kiki citește, Kiki scrie, Kiki traduce...”:

Ca urmare a unei erori de tipar, în nr. 271 octombrie 2024 al revistei „Dunărea de Jos” la rubrica „Kiki citește, Kiki scrie, Kiki traduce...”, pagina nr. 8, titlul articolului semnat de Carmen Andrei a fost tipărit greșit. **Titlu publicat inițial: Trădare. A înșela voit și perfid? Dicționar de ipoteze și ipostaze existențiale: art. „Trădare” (pp. 360- 364) Titlu corect: „Personalitate. Personalități” - abordari psihologice.**

